

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA OBCHODNÍHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Právní aspekty společného jmění manželů
v insolvenčním řízení**

Kryštof Daniel

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kryštof DANIEL**
Osobní číslo: **R19M0056P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Právní aspekty společného jmění manželů v insolvenčním řízení**
Zadávací katedra: **Katedra obchodního práva**

Zásady pro vypracování

- Úvod
- Definice a popis insolvenčního řízení
- Způsoby řešení úpadku
- Definice a popis společného jmění manželů
- Konkurz ve společném jmění manželů
- Oddlužení ve společném jmění manželů
- Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. et Mgr. Silvie Anderlová**
Katedra finančního práva a národního hospodářství

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 4. září 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Právní aspekty společného jmění manželů v insolvenčním řízení* vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Plzni dne 31. března 2024

.....

Kryštof Daniel

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucí své diplomové práce JUDr. et Mgr. Silvii Anderlové za podnětné rady a odborné vedení. Dále bych rád poděkoval přátelům a pedagogům, s nimiž jsem se během svého akademického působení setkal. Zvláštní poděkování patří mé rodině, zejména mé mamince, za jejich bezbřehou podporu (nejen) při studiu.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Definice a popis insolvenčního řízení	4
2.1	Základní zásady insolvenčního řízení	4
2.2	Právní úprava insolvenčního řízení	5
2.3	Insolvenční rejstřík.....	6
2.4	Zahájení insolvenčního řízení	6
2.5	Procesní subjekty insolvenčního řízení	6
2.6	Účastníci insolvenčního řízení	8
2.7	Osoba s dispozičními oprávněními	8
2.8	Majetková podstata	8
2.9	Úpadek	9
2.9.1	Platební neschopnost	9
2.9.2	Předlužení.....	10
2.9.3	Hrozící úpadek	11
3	Způsoby řešení úpadku	12
3.1	Konkurs.....	13
3.1.1	Účinky prohlášení konkursu.....	13
3.1.2	Nepatrný konkurs	14
3.2	Reorganizace.....	15
3.2.1	Nakládání s majetkovou podstatou.....	16
3.2.2	Reorganizační plán.....	17
3.2.3	Působnost insolvenčního správce v reorganizaci	18
3.3	Oddlužení	19
3.3.1	Návrh na povolení oddlužení.....	19
3.3.2	Forma a náležitosti návrhu na povolení oddlužení	19
3.3.3	Zamítnutí návrhu	23
3.3.4	Způsoby provedení oddlužení	24
3.3.5	Zrušení oddlužení	28
3.3.6	Následky zrušení oddlužení.....	29
3.3.7	Osvobození dlužníka od placení pohledávek	29
3.4	Zvláštní způsoby řešení úpadku	30
4	Definice a popis společného jmění manželů.....	31
4.1	Zákonný režim	31
4.1.1	Správa v zákonném režimu	32
4.2	Smluvený režim	34
4.2.1	Obsah modifikačních smluv	34

4.2.2	Formy smlouveného režimu	35
4.2.3	Správa ve smlouveném režimu	36
4.3	Režim založený na rozhodnutí soudu	36
4.3.1	Závažné důvody	37
4.3.2	Rozhodnutí soudu	37
4.3.3	Správa v režimu založeném na rozhodnutí soudu	38
4.4	Vypořádání	38
4.4.1	Základní pravidla pro vypořádání	39
4.4.2	Způsoby vypořádání	41
4.4.3	Ochrana třetích osob	43
5	Konkurs ve společném jmění manželů	44
5.1	Soupis majetkové podstaty	44
5.2	Neplatnost právních jednání	44
5.3	Druhy a specifika procesu vypořádání společného jmění manželů při konkursu	45
5.4	Použití společného majetku pro dlužníkovu podnikání	48
5.5	Obrana manžela	48
5.6	Pohledávka manžela dlužníka vzniklá vypořádáním společného jmění manželů	49
5.7	Obnova společného jmění manželů	50
5.8	Ostatní práva a povinnosti manželů	50
5.9	Společný konkurs manželů	50
6	Oddlužení ve společném jmění manželů	52
6.1	Oddlužení jen jednoho z manželů a jeho důsledky	52
6.2	Společný návrh manželů a jeho důsledky	54
6.2.1	Společný návrh a jeho náležitosti	54
6.2.2	Zjištění úpadku	56
6.2.3	Diference při užití majetku ke zpeněžení	56
6.2.4	Diference při stanovení měsíčních splátek	57
6.2.5	Důsledky neplnění povinností	57
6.2.6	Zrušení návrhu	57
6.2.7	Úmrtí manžela	58
6.3	Připravované legislativní změny	61
6.4	Statistické údaje	63
7	Reorganizace a společné jmění manželů	64
8	Závěr	65
	Cizojazyčné resumé	68
	Seznam příloh	70
	Seznam zkratk	74
	Seznam použité literatury a pramenů	76

1 Úvod

Tato práce se zabývá střetem dvou důležitých právních institutů práva soukromého, kterými jsou insolvenční řízení a společné jmění manželů. Téma jsem si vybral z důvodu, že problematika insolvenčního řízení mi je poměrně blízká a rád bych se jí věnoval i ve svém karierním životě. Kombinace insolvenčního řízení se společným jměním manželů mi přišla zajímavá především kvůli své nejasnosti a často kladeným otázkám, které, přestože se nejedná o spojení nikterak výjimečné, zaměstnávají nejen právní experty, soudce při aplikační činnosti, nebo dokonce legislativní tvůrce samé, ale především samotné běžné osoby, které se ať už vlastním přičiněním, či vlivem jiných okolností dostali do dluhové situace.

V práci by měla převažovat metoda analýzy, případně bude užito i metody komparace. Stěžejním zdrojem pro tuto práci je judikatura, která se nezanedbatelně snaží o vyplňování aplikačních mezer a napomáhá k vytváření srozumitelnější právní úpravy.

Vzhledem k rozsáhlosti a komplexnosti úprav obou institutů autor přiznává, že by se téma hodilo spíše pro rigorózní práci nebo odbornou publikaci, z toho důvodu bylo o to větší nutností práci náležitě rozložit.

V první řadě musí být alespoň obecně definováno insolvenční řízení vč. základních zásad a institutů se zřetelem na vysvětlení úpadku dlužníka.

Na to přímo navazuje část další, konkrétně způsoby řešení úpadku. Autor tuto kapitolu vyzdvihuje jako jednu ze stěžejních (stejně jako kapitoly následné), protože na ni přímo navazují kapitoly 5. 6. a 7. Vzhledem ke zmíněné komplexnosti a naprosté rozdílnosti obou základních institutů, jejichž spojení je tématem této práce, má autor za to, že oba musejí být důkladně specifikovány dříve, než bude vůbec možné řešit jejich spojení. Proto v této části mají být dostatečně vysvětlena obecná insolvenční řízení dle jednotlivých druhů úpadku. Prvním z řešeného způsobu řešení úpadku bude konkurs, protože právě ten je považován za způsob nejobecnější a dalo by se dokonce konstatovat, že je takovým základním kamenem pro ostatní způsoby řešení úpadku, které na jeho právní úpravu i často odkazují. Bude pojednáváno o právních účincích prohlášení

konkursu, protože ty často přesahují daleko za pomyslné hranice insolvenčního řízení a negativně zasahují do života dlužníků. Nadto by měl být i vysvětlen tzv. nepatrný konkurs. Dále bude seznámeno s reorganizací, ačkoliv tato není s manželstvím často spojována. Ale z hlediska celistvosti práce autor považuje za důležité i tento způsob řešení úpadku nevynechat. Nejzásadnějším způsobem řešení úpadku pro téma této práce je bezesporu oddlužení. Autor si dal za cíl obsáhlou problematiku oddlužení dostatečně vysvětlit s důrazem na vysvětlení a popsání obou jednotlivých způsobů provedení oddlužení, které insolvenční zákoník od roku 2019 zakotvuje: zpeněžení majetkové podstaty a plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Jako další bude podstatně vysvětlit i institut v pořadí druhý – společné jmění manželů. Tento institut by měl být náležitě definován a měly by být rozebrány jednotlivé právní režimy, které upravují fungování společného jmění manželů, jako i vztahy mezi manželi samotné. Důraz bude kladen na probrání vypořádání společného jmění manželů, ke kterému může dojít právě i v důsledku některých ze způsobů řešení úpadku.

Konkurs ve společném jmění manželů je první kapitolou, která instituty dává do vzájemných souvislostí. Díky dostatečné specifikaci obecností jednotlivých způsobů řešení úpadku a společného jmění manželů v částech předešlých by mělo být možné, aby se v této kapitole, a i v kapitolách následujících, autor zabýval výhradně specifiky. Opakování obecných částí by práci mohlo jen nesmyslně prodlužovat a mařilo by to účelu poznání, kterého se má v této práci dosáhnout. Právě specifika, ačkoliv jich není příliš mnoho, dělají problematiku zajímavou a často spornou. Mezi taková specifika patří právě i například právní účinky, které prohlášení konkursu vyvolává pro společné jmění manželů.

Instituty oddlužení a společné jmění manželů mají v rámci této práce k sobě bezesporu nejbliže. Jsou si toliko blízké, že zákonodárci zakotvili do insolvenčního zákona i tzv. společné oddlužení manželů, které manželům dává možnost vést insolvenční řízení pospolu. I přes toto zavedení ale právní úprava obsahuje mnoho mezer a otazníků, na které se tato práce pokusí poukázat, vysvětlit je, či případně alespoň přinést autorovo zamyšlení nad možným řešením.

V závěru práce se bude autor zabývat vztahem reorganizace a společného jmění manželů. Přestože původní osnova tuto kapitolu absentuje, autor má za to, že alespoň zmínění vztahu i těchto institutů je přinejmenším podstatné.

2 Definice a popis insolvenčního řízení

Definici insolvenčního řízení můžeme nalézt přímo v § 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**InsZ**“), který jej doslovně definuje jako „*soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkuv úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení.*“¹

Insolvenční řízení je možné dělit do několika relativně samostatných částí: (i) zahájení insolvenčního řízení na návrh (dlužníka či věřitele), které vede k rozhodnutí soudu o úpadku nebo zamítnutí či odmítnutí insolvenčního návrhu; další fáze (ii) začíná rozhodnutím o úpadku a končí přezkumným jednáním, pro tuto fázi je typická možnost věřitelů přihlásit své pohledávky; a konečná fáze je (iii) od přezkumného jednání do úplného ukončení insolvenčního řízení.

Insolvenční řízení není klasickým soudním řízením, ale řízením zvláštním, proto zde můžeme najít prvky nalézací i vykonávací, či instituty řízení sporného i nesporného. Žádný z těchto prvků však není nadřazený ostatním, nicméně zde dochází k jejich vzájemné kombinaci. Důležité je si uvědomit, že hlavním cílem řízení je právě urovnání majetkových vztahů mezi zúčastněnými subjekty – uspokojení dlužnickových věřitelů a sekundárním cílem je oddlužení dlužníka. Účelem insolvenčního řízení je čistě řešení úpadku. Zásadně není možné insolvenční řízení užít k vymáhání pohledávek, pokud dlužník v úpadku není. Stejně tak je i vyloučeno „zneužití“ insolvenčního řízení pro jiné účely.

2.1 Základní zásady insolvenčního řízení

Samotné insolvenční řízení stojí na čtyřech základních zásadách. Musí být dbáno na to, aby:

- 1) Insolvenční řízení bylo vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a zároveň by se mělo dosáhnout rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů.²

¹ § 2 písm. a) InsZ.

² Zde můžeme vidět modifikaci obecné zásady efektivnosti a hospodárnosti, kdy v insolvenčním řízení je především mířeno na požadavek rychlého a efektivního uspokojení věřitelů.

- 2) Věřitelé, kteří mají dle InsZ zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti – tedy všichni věřitelé a jejich řádně přihlášené pohledávky do insolvenčního řízení budou vypořádány v poměrné výši vůči veškerým ostatním pohledávkám těchto ostatních věřitelů.³
- 3) Platí zásada ochrany nabytých práv v dobré víře věřitele před zahájením insolvenčního řízení – tato pak nemohou být omezena rozhodnutím insolvenčního soudu či následným postupem insolvenčního správce, pokud InsZ nestanoví jinak.
- 4) Věřitelé jsou povinni se zdržet jednání směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže by toto bylo dovoleno zákonem.⁴

2.2 Právní úprava insolvenčního řízení

Hlavním zákonem je právě výše uvedený InsZ, který v sobě obsahuje procesní, ale i hmotnou úpravu. § 7 InsZ výslovně upravuje použití jiných právních předpisů v případech, nestanoví-li InsZ jinak (nebo pokud takový postup není v rozporu se zásadami, které jsou esenciální pro insolvenční řízení), se uplatní na insolvenční řízení a incidenční spory přiměřeně ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“), týkající se sporného řízení. Pokud to není možné, aplikují se pak ustanovení zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce budou přiměřeně použita jen tehdy, pokud na ně tento zákon explicitně odkazuje.⁵

Pro úplnost autor dodává, že oblast insolvenčního práva je samozřejmě mnohem komplexnější. Proto se z širšího hlediska řadí mezi důležité právní prameny především například i zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů; vyhláška č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce; vyhláška č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení, ve

³ Poměrné uspokojení pohledávek je vždy mezi pohledávkami věřitelů stejné kategorie.

⁴ § 5 InsZ.

⁵ § 7 InsZ.

znění pozdějších předpisů; a mnohé další vč. těch, které jsou zmíněny v textu této práce.

2.3 Insolvenční rejstřík

Veškeré a i dosti detailní informace o insolvenčních řízeních vedených v České republice nalezneme v insolvenčním rejstříku, který je spravován Ministerstvem spravedlnosti a najdeme jej pouze v elektronické podobě na webové adrese <https://isir.justice.cz/> (dále jen „**ISIR**“).

2.4 Zahájení insolvenčního řízení

Insolvenční řízení je možné zahájit pouze na návrh – insolvenční návrh, který je oprávněn podat věřitel nebo sám dlužník (v případě hrozícího úpadku jej může podat pouze dlužník). Je nutné upozornit, že díky tomu se náležitosti insolvenčních návrhů mírně odlišují. Návrh je možné podat ve fyzické podobě, nebo pomocí elektronického formuláře, který je opět spravován Ministerstvem spravedlnosti. Na insolvenční návrh se vztahují obecné náležitosti podání dle § 42 odst. 4 OSŘ.⁶ Musí obsahovat potřebný počet stejnopisů a je třeba k němu přiložit veškeré přílohy a důkazy. V den, kdy insolvenční návrh dojde k věcně příslušnému soudu, je insolvenční řízení zahájeno.

2.5 Procesní subjekty insolvenčního řízení

Insolvenčního řízení se vždy účastní insolvenční soud, dlužník, věřitelé uplatňující své nároky vůči dlužníkovi a insolvenční správce (případně i jiný správce). InsZ stanoví, že se řízení může účastnit i státní zastupitelství⁷ a likvidátor dlužníka.⁸

Řízení je vedeno před insolvenčním soudem, který je chápán jako základní procesní subjekt insolvenčního řízení. Věcnou příslušnost v tomto typu řízení má krajský soud (to platí i pro incidenční spory) a místní příslušnost je dána především dle obecného soudu dlužníka. Pokud jde o návrh o společné oddlužení

⁶ Z insolvenčního návrhu musí být patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, dále musí být podepsáno a datováno.

⁷ Pokud vstoupí do insolvenčního řízení nebo incidenčního sporu.

⁸ § 9 InsZ.

manželů, kdy podávající manželé mají odlišný obecný soud, pak jsou místně příslušnými kterékoli z těchto soudů.⁹

Insolvenční správce ustanovuje pro dané řízení insolvenční soud ze seznamu insolvenčních správců vedeným Ministerstvem spravedlnosti. Typicky je insolvenční správce vybrán pomocí tzv. rotačního mechanismu přidělování insolvenčních řízení, fungujícího na základě postupného a rovnoměrného přidělování věcí dle uvedeného pořadí v seznamu, které je stanoveno dnem zápisu sídla nebo provozovny insolvenčního správce. Návrh nebo změnu insolvenčního správce mohou provést přímo i věřitelé, například v reorganizačním plánu, či na první schůzi věřitelů.¹⁰ Jeho funkce se prolínají s fungováním celého insolvenčního řízení; za hlavní funkci je považováno nakládání s majetkovou podstatou.¹¹

Dlužník je dalším obligatorním subjektem insolvenčního řízení. Na jeho návrh může být zahájeno insolvenční řízení. Dlužníkem může být fyzická i právnická osoba, difference následně nalezneme až u druhů úpadku a způsobu jejich řešení.

Věřitel, kterým může být bezvýjimečně jakákoliv fyzická či právnická osoba, se stává účastníkem řízení podáním věřitelského insolvenčního návrhu (pro typy úpadku, kde je to možné) nebo přihlášením pohledávky zákonným způsobem. Věřitelé vykonávají svůj vliv v insolvenčním řízení i společně, a to pomocí kolektivních věřitelských orgánů, mezi které řadíme schůzi věřitelů, věřitelský výbor a prozatímní věřitelský výbor. V případech, kdy volba kolektivního orgánu není zákonem vyžadovaná a nepřihlásí se příliš mnoho věřitelů (zákon zakotvuje hranici padesát a méně), si věřitelé mohou zvolit jen svého zástupce.

⁹ § 11 odst. 2 OSŘ.

¹⁰ USTANOVENÍ INSOLVENČNÍHO SPRÁVCE. Portal.gov.cz. [online]. Publikováno 26. 11. 2020. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/ustanoveni-insolvencniho-spravce-INF-115>.

¹¹ Konkrétní úprava týkající se osoby insolvenčního správce vč. vzniku, zániku nebo výkonu jeho funkce je obsažena především v zákoně č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů; a ve vyhlášce č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce.

2.6 Účastníci insolvenčního řízení

Výhradně dlužník a věřitelé, kteří přihlásí do insolvenčního řízení své pohledávky za dlužníkem, jsou účastníky insolvenčního řízení. Mimo taxativní výčet je připuštěna výjimka a případným účastníkem může být i Česká národní banka jako orgán dozoru. InsZ výslovně zakazuje institut vedlejšího účastenství v insolvenčním řízení.¹² Autor raději dodává, že uvedené není totožné i pro incidenční spory, kde je například účastenství povoleno.

2.7 Osoba s dispozičními oprávněními

Osoby s dispozičními oprávněními jsou jediné osoby, které mají právo nakládat s majetkovou podstatou dlužníka. Dle typu jednotlivých způsobů řešení úpadku se v zásadě jedná o dlužníka či insolvenčního správce.

2.8 Majetková podstata

Majetkovou podstatu definuje InsZ jakožto „majetek určený k uspokojení dlužníkůvých věřitelů“.¹³ K hlubšímu porozumění je nutné si definovat pojem „majetek“, kterým je dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObčZ“), chápán jako „souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek. Jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů.“¹⁴ InsZ v § 205 toto dále rozvíjí a rozlišuje mezi insolvenčním návrhem, který podal dlužník a návrhem věřitele. Rozdíl je zde v časovém hledisku, protože zatímco u dlužníkovu návrhu náleží do majetkové podstaty majetek, již od začátku insolvenčního řízení,¹⁵ u věřitelského návrhu je to majetek, který „dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka (...)“.¹⁶ Také do těchto majetkových podstat (až na výjimky) patří majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení.¹⁷

¹² § 14 InsZ.

¹³ § 2 písmeno e) InsZ.

¹⁴ § 495 ObčZ.

¹⁵ Insolvenční řízení je zahájeno oznámením v insolvenčním rejstříku dle § 101 InsZ.

¹⁶ § 205 odst. 2 InsZ.

¹⁷ Zdůrazňuji, že při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty do majetkové podstaty nenáleží majetek nabytý dlužníkem poté, co nastaly účinky schválení oddlužení.

Dle odst. 3 uvedené části InsZ platí, že jestliže je dlužník vlastníkem majetku ve společném jmění manželů (dále jen „SJM“), tak je celý tento majetek součástí majetkové podstaty, tedy nelze, aby dlužníkův manžel tento majetek vyloučil. Uvedené bylo potvrzeno i v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 ICdo 37/2016.

2.9 Úpadek

InsZ definuje dvě základní formy úpadku dlužníka, kterými jsou platební neschopnost a předlužení. Nadto InsZ zná i hrozící úpadek, ten se však váže pouze na osobu dlužníka a jeho vůli podat insolvenční návrh.

2.9.1 Platební neschopnost

Dle § 3 odst. 1 InsZ je dlužník v platební neschopnosti za předpokladů, že má více věřitelů a peněžité závazky, které není schopen plnit, po dobu delší třiceti dnů po lhůtě splatnosti.

Pluralita věřitelů znamená, že dlužník má alespoň dva věřitele se závazky po lhůtě splatnosti delší než třicet dnů, což potvrdil i Nejvyšší soud v usnesení ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 NSČR 25/2015. V případě, že by byl věřitel jen jeden, by bylo nutné, aby své závazky vymáhal pomocí řízení exekučního a nikoli insolvenčního. Samotnou mnohost věřitelů lze vytvořit i uměle, pomocí rozdělení jedné pohledávky mezi jiné věřitele.¹⁸ K tomu InsZ zavádí omezení, kdy nelze považovat za další věřitelský subjekt tu osobu, na kterou v průběhu šesti měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo v průběhu insolvenčního řízení přešla některá z pohledávek insolvenčního navrhovatele za dlužníkem nebo i právě jen jejich část.¹⁹

Další dvě podmínky jsou si pro účely dokazování dosti blízké a důkazní břemeno stojí na straně věřitele, ten musí předně dokázat, že dlužník není schopen své závazky plnit. Nestačí samotná skutečnost, že dlužník má pohledávky po lhůtě splatnosti delší než třicet dnů. Musí zde být prokázána uvedená neschopnost, protože kupříkladu pouhá neochota plnit závazky by k úpadku nevedla. O

¹⁸ SPRINZ, Petr, SCHÖNFELD, Jaroslav. § 3 [Úpadek]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 10.

¹⁹ § 143 odst. 2 InsZ.

neschopnost se bude naopak jednat, pokud dlužník musel zastavit platby podstatné části svých peněžitých závazků, protože v tomto případě je zásah do jinak běžných plateb dlužníka, tak zásadní, že to zdůrazňuje výrazné ekonomické problémy na dlužníkově straně.²⁰

Taktéž se jedná o platební neschopnost v případě, pokud dlužník své závazky neplní po dobu delší tří měsíců po lhůtě splatnosti a není možné dosáhnout uspokojení věřitelů pomocí výkonu rozhodnutí nebo exekucí, nebo pokud dlužník poruší povinnost uloženou mu insolvenčním soudem k předložení seznamů uvedených v § 104 odst. 1.²¹

2.9.2 Předlužení

Předlužení nastává tehdy, pokud má dlužník, kterým může být pouze fyzická osoba – podnikatel nebo právnická osoba, více věřitelů a souhrn věřitelských pohledávek převyšuje dlužníkův majetek. Není možné, aby dané převýšení aktiv bylo pouhou domněnkou do budoucna, avšak se předpokládá již nastalý negativní stav. Zákonná definice neuvádí, na rozdíl od platební neschopnosti, že se musí jednat o pohledávky splatné. Nutnost splatných pohledávek v případě předlužení je častou otázkou právních odborníků. Sprinz a Schönfeld opakovaně zastávají názor, že „s ohledem na rozdílnost vymezení úpadku se přikláníme k závěru, že podmínkou předlužení není, aby ani jedna z pohledávek věřitelů byla splatná (...) Z ekonomického hlediska je pro existenci předlužení závodu zcela irrelevantní, zda jsou pohledávky dvou věřitelů splatné či v datech splatnosti, neboť samotný postup stanovení hodnoty závodu obsahuje veškeré relevantní peněžní toky v budoucnosti, ať už se jedná o příjmy, či výdaje. Čekáním na skutečnost, aby předlužení závodu bylo doprovázeno de facto platební neschopností, ve většině případů povede ke zhoršení míry uspokojení věřitelů dlužníka.“²² Na uvedené navazuje i poslední definiční znak, že u předlužení je obecně bráno na zřetel další spravování majetku dlužníkem a/nebo fungování provozu jeho podniku.

²⁰ BROŽ, J., BUDÍN, P., DADAM, A., KOZÁK, J., PACHL, L., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-21]. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²¹ § 3 odst. 2 InsZ.

²² SPRINZ, Petr, SCHÖNFELD, Jaroslav. § 3 [Úpadek]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 58.

Nutno dodat, že insolvenční návrh zapříčiněný předlužením v praxi využívají *de facto* jen dlužníci, ačkoli použití věřiteli není vyloučeno. Důvodem pro to je fakt, že k předlužení je nutná prakticky úplná znalost účetnictví daného subjektu, bez které vlastně nelze zjistit negativní nastalou situaci, a takové znalosti věřitelé jen těžko získávají.

2.9.3 Hrozící úpadek

Pouze na dlužníkův insolvenční návrh může dojít k řešení hrozícího úpadku, který je podmíněn tím, že vzhledem ke všem okolnostem existuje důvodný předpoklad neschopnosti dlužníkovy plnění podstatné části jeho peněžních závazků.²³ Nadto je zde opět podmínka plurality věřitelů.

Ve zkratce je hrozící úpadek nástrojem ochrany do budoucna, přičemž se ani nikterak nemusí jednat o dluhy po splatnosti, ale stačí pouhý důvodný předpoklad, že se v budoucnu jimi stanou.

²³ § 3 odst. 5 InsZ.

3 Způsoby řešení úpadku

InsZ v současném znění zná hned několik způsobů řešení úpadku a hrozícího úpadku. Patří sem konkurs, reorganizace, oddlužení a zvláštní způsoby řešení úpadku, které tento zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů.²⁴ Samotné uvedené způsoby se od sebe dosti výrazně liší, a to jak již samotnou přípustností jednotlivých způsobů použití, tak i způsobem jejich provedení.

Způsoby můžeme dále dělit na sankční a likvidační. V obou případech jsou věřitelé postupně uspokojeni z majetkové podstaty dlužníka, avšak sankční způsoby zamýšlejí především obnovu a pomoc dlužníkovi. K těmto způsobům patří oddlužení a reorganizace. Naopak likvidační způsoby tolik vlídné k dlužníkům nebývají. Zpravidla znamenají zánik právnických osob a osoby fyzické zaznamenají jen částečnou úlevu od závazků, protože ty přetrvávají, na rozdíl od oddlužení, i po ukončení insolvenčního řízení – nehledě na jeho výsledek. Další rozdílem je například postavení dispozičních práv, právě u likvidačních způsobů přecházejí všechna na insolvenčního správce. Mezi likvidační způsoby řadíme konkurs a zvláštní způsoby řešení úpadku. Dělení není toliko stálé a častokrát dochází k tomu, že se v průběhu řízení způsoby navzájem promění.

Vedle klasických způsobů řešení úpadku či hrozícího úpadku můžeme zařadit i moratorium. V době moratoria, které může trvat maximálně čtyři měsíce, není možné vyhlásit úpadek dlužníka.²⁵ Tato doba slouží k tomu, aby sám dlužník pomocí vlastních sil zdolal své ekonomické strasti a vyhnul se tak úpadku. Dosavadní právní literatura a soudní praxe se nicméně shoduje v tom, že moratorium, vzhledem na krátkou dobu trvání, dnes slouží spíše jako přípravný proces dlužníka na reorganizaci.²⁶

²⁴ § 4 odst. 1 InsZ.

²⁵ Standardní délka činí nejdéle tři měsíce, však za určitých okolností, které mimo jiné zahrnují písemné prohlášení většiny dlužnických věřitelů (stanovené dle výše jejich pohledávek), že s prodloužením moratoria souhlasí, lze moratorium prodloužit o dalších třicet dní.

²⁶ BROŽ, J., BUDÍN, P., DADAM, A., KOZÁK, J., PACHL, L., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-21]. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

3.1 Konkurs

Konkurs je jedním z likvidačních druhů řešení úpadku. Často se považuje za způsob základní, protože pro jeho užití neexistují žádná speciální omezení. Funguje tak, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu se zjištěné pohledávky věřitelů uspokojují zpravidla poměrně z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty. „Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů. Za zpeněžení se k tomuto účelu považuje i využití bankovních kont dlužníka a jeho peněžní hotovosti. Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí i úplatné postoupení dlužnických pohledávek (...)“²⁷ Uvedené poměrné uspokojování věřitelů neznamena jejich rovnost, ale jsou rozděleni do skupin dle důležitosti jejich pohledávek.

Těmito skupinami jdoucími za sebou rozumíme:

- 1) pohledávky za majetkovou podstatou;
- 2) pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou;
- 3) zjištěné zajištěné pohledávky přihlášených věřitelů; a
- 4) zjištěné nezajištěné pohledávky přihlášených věřitelů.

Přičemž může dojít k uspokojení všech věřitelů ve všech skupinách v plných výších, častěji ale dochází jen k uspokojení částečnému a výjimečněji dokonce k žádnému, avšak tyto neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, nestanoví-li zákon jinak.²⁸

3.1.1 Účinky prohlášení konkursu

Okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v ISIR nastávají účinky prohlášení konkursu. Mezi uvedené účinky zákon řadí mimo jiné konec nucené správy, přerušování likvidace a důležité účinky má i na SJM (v podrobnostech níže).

²⁷ § 283 odst. 1 InsZ.

²⁸ § 244 InsZ.

Hlavně se však prohlášením konkursu stává insolvenční správce osobou s dispozičními oprávněními, tedy má oprávnění nakládat s dlužníkovou majetkovou podstatou a výkon práv a plnění povinností s majetkovou podstatou souvisejících. § 246 odst. InsZ ve větě druhé dále specifikuje: „*Insolvenční správce vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovu podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.*“²⁹ Proto jakákoli právní jednání vůči věřitelům, které dlužník provede po tom, co přijde o oprávnění nakládat se svou majetkovou podstatou, jsou bez dalšího neúčinná. To může mít za důsledek například to, že při situaci, kdy dlužník tímto neúčinným právním jednáním převede majetek na třetí osobu, může insolvenční správce i přes toto jednání ihned přidat takový majetek do soupisu majetkové podstaty a tato třetí osoba je povinna věc vydat.³⁰ V případě pochybností navazujících na to, že bylo nakládáno s majetkem v den prohlášení konkursu, zákon stanoví vyvratitelnou právní domněnku zvýhodňující stranu insolvenčního správce.³¹

Prohlášením taktéž zanikají, až na výjimky,³² všechny jednostranné právní úkony dlužníka týkající se majetkové podstaty. Pro konkrétnost tím zákon rozumí plné moci, prokuru, příkazy a pověření.³³

Z uvedeného je zřejmé, že konkurs má rozsáhlé účinky, které upřednostňují majetkovou podstatu, nicméně to ale není cílem této práce, proto nepovažuji za nutné je konkrétněji vyjmenovávat.

3.1.2 Nepatrný konkurs

Za zmínku nepochybně stojí i tzv. nepatrný konkurs, tato varianta je možná pouze u fyzické osoby (nepodnikatele), nebo pokud celkový obrat dlužníka za poslední účetní období předcházejícího konkursu dle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**ÚČZ**“), nebyl vyšší než

²⁹ § 246 odst. 1 InsZ.

³⁰ SEDLÁČEK, Dušan. § 246 [Přechod oprávnění nakládat s majetkovou podstatou]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2.

³¹ § 246 odst. 3 InsZ.

³² Například nezaniká plná moc učiněná v důsledku zastupování v insolvenční řízení.

³³ § 522 odst. 1 InsZ.

2.000.000 Kč a zároveň dlužník nemá více než padesát věřitelů.³⁴ Nepatrný konkurs probíhá téměř za stejných podmínek jako klasický konkurs, ale vzhledem k nenáročnosti můžeme najít jisté odchylky především pro zjednodušení, efektivitu a hospodárnost insolvenčního řízení. Je zde možnost ustanovit zástupce věřitelů namísto věřitelského výboru.

3.2 Reorganizace

Mezi sankční řešení úpadku řadíme reorganizaci, kterou se rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování a ozdravení dlužníka podniku. Tento způsob cílí k postupné nápravě hospodaření dlužníka podniku a k řešení vzájemných vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli, pomocí reorganizačního plánu schváleného insolvenčním soudem za průběžné kontroly ze strany věřitelů.³⁵

Reorganizaci je možné užít pouze u podnikatele – právnické osoby. Maršíková doplňuje, že reorganizace je potencionálně přípustná i u fyzické osoby – podnikatele, avšak v praxi je téměř nepředstavitelná, a to především pro její značnou náročnost a vysoké náklady.³⁶ Tento způsob je možný pouze u větších podniků, jejichž celkový čistý roční obrat (dle ÚčZ), v posledním účetním období před insolvenčním návrhem byl v částce alespoň 50.000.000 Kč, nebo pokud dlužník podnik zaměstnává alespoň 50 zaměstnanců v pracovním poměru. K úplnosti dodávám, že uvedené lze obejít v případě, když dlužník předloží insolvenčnímu soudu reorganizační plán společně s insolvenčním návrhem (případně ten doloží nejpozději do doby rozhodnutí o úpadku), jenž byl schválen alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů podle výše jejich pohledávek.³⁷ Na druhou stranu reorganizace nikdy není možná, pokud se jedná o

³⁴ § 314 odst. 1 InsZ.

³⁵ § 316 odst. 1 InsZ.

³⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha: Leges, 2018. 1240 s. ISBN 978-80-7502-257-8. s. 677.

³⁷ § 316 odst. 4 a 5 InsZ.

právníckou osobu v likvidaci³⁸, obchodníka s cennými papíry nebo osobu oprávněnou k obchodování na komoditní burze^{39, 40}.

Návrh na povolení reorganizace může podat v dobré víře dlužník nebo věřitel, který přihlásil pohledávku za dlužníkem.⁴¹ Podmínka dobré víry se odráží ve schopnosti realizace sestavení reorganizačního plánu. Přednostní právo pro sestavení reorganizačního plánu má dlužník, ale může být odmítnuto samotným dlužníkem nebo schůzí věřitelů.⁴²

3.2.1 Nakládání s majetkovou podstatou

Reorganizace je způsob řešení úpadku, který se soustřeďuje na dlužníkův obchodní závod, to však neznamená, že omezení se nebude vztahovat i na dlužníkův majetek. Naopak, předmětem insolvenčního řízení bude vždy veškerý dlužníkův majek, tj. veškerá dlužníková aktiva i pasiva.

Na rozdíl od konkursu je osobou s dispozičními oprávněními stále dlužník, a to i v době po povolení reorganizace. Dlužníková práva nakládat s majetkem nejsou vždy bezbřehá a InsZ stanoví, že dlužník nesmí do rozhodnutí o povolení reorganizace změnit strukturu a využití majetku, či nezanedbatelně majetek zmenšit, ledaže by to bylo předem schváleno insolvenčním soudem.⁴³ Nesmí být prováděny úkony, které by mařily a ohrožovaly navrhovaný způsob reorganizace a od okamžiku zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v ISIR je zakázáno započtení vzájemných pohledávek věřitele a dlužníka.⁴⁴ Po rozhodnutí o povolení reorganizace se omezení ruší.

I přesto významná rozhodnutí týkající se majetkové podstaty dlužník provádí nadále pouze se souhlasem věřitelského výboru pod zákonnou pohrůžkou sankce v podobě náhrady škody nebo jiné újmy.⁴⁵

³⁸ Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. června 2015 se sp. zn. 29 NSČR 50/2013, zdůraznil, že když právnická osoba v likvidaci disponuje se závodem, který má zaniknout – je přímo mařeno účelu reorganizace.

³⁹ Definováno dle zákona č. 229/1992 Sb., o komunitních burzách, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ § 316 odst. 3 InsZ.

⁴¹ § 317 InsZ.

⁴² § 339 odst. 1 až 3 InsZ.

⁴³ § 111 odst. 1 InsZ.

⁴⁴ § 324 odst. 1 a 3 InsZ.

⁴⁵ § 330 odst. 1 a 2 InsZ.

3.2.2 Reorganizační plán

Při vytváření reorganizačního plánu musí být dbáno na to, aby v něm obsažené skutečnosti důkladně reflektovaly ekonomické a právní možnosti dlužníka. InsZ v § 340 odst. 1 uvádí výpis základního obsahu, který bude vždy součástí reorganizačního plánu, a to:

a) Zařazení věřitelů do skupin a stanovení postupu s jejich pohledávkami v těchto jednotlivých skupinách.

Věřitelé jsou pro potřeby určení rozsahu uspokojení svých nároků rozděleni reorganizačním plánem do skupin. Při rozdělování pak musí být dbáno na to, aby v každé skupině byli věřitelé s podstatně totožným právním postavením a zásadně totožnými hospodářskými zájmy. Do skupin dle InsZ náleží každý zajištěný věřitel, který tvoří vždy samostatnou skupinu. Další pomyslný stupeň zastávají společníci nebo členové družstva a ti tvoří jeden celek – jednu skupinu. Poslední stupeň patří věřitelům, jejichž pohledávky jsou reorganizací nedotčeny. Pro upřesnění pohledávky nedotčené reorganizačním plánem jsou takové pohledávky, které reorganizační plán v jejich výši, splatnosti a ani v jiných vlastnostech či právech nemění, nebo pohledávky, které věřitel písemně uznal za reorganizačním plánem nedotčené.

b) Stanovení způsobu provedení reorganizace.

§ 341 odst. 1 InsZ představuje demonstrativní výčet opatření, kterými lze provést reorganizaci. Příkladem sem náleží (i) restrukturalizace pohledávek věřitelů, která může zahrnovat prominutí části dluhů dlužníka včetně jejich příslušenství nebo odklad jejich splatnosti; (ii) prodej celého majetku nebo jeho části, prodej podniku dlužníka; (iii) předání části aktiv věřitelům nebo převod těchto aktiv na nově založenou právnickou osobu, ve které mají věřitelé majetkovou účast; (iv) fúze dlužníka (právnické osoby) s jinou osobou aj. V reorganizačním plánu může být stanoveno i více takovýchto způsobů.

c) Určení opatření k realizaci reorganizačního plánu, zejména ohledně nakládání s majetkovou podstatou, a to včetně stanovení osob a rozsahu jejich práv, které s ní mohou nakládat.

V návaznosti na vybraném způsobu či vybraných způsobech provedení reorganizace mají být, pokud možno co nejvíce detailně, popsána opatření s tím související.

Ačkoliv má v případě reorganizace obecně dispoziční oprávnění dlužník, je možné, aby právě reorganizačním plánem v souvislosti s danými opatřeními toto přešlo na osobu jinou. Opět je vyžadována důkladná specifikace.

d) Informace o tom, zda bude provoz dlužníkovy podniku nebo jeho části pokračovat a za jakých podmínek,

e) Identifikace osob podílejících se na financování reorganizačního plánu nebo přebírajících dlužníkovy závazky či zajišťujících jejich splnění, stanovení rozsahu jejich angažovanosti.

f) Posouzení dopadů reorganizačního plánu na zaměstnanost v dlužníkově podniku a navrhovaná opatření v tomto ohledu.

g) Informace o tom, jaké závazky vůči věřitelům bude mít dlužník po dokončení reorganizace.

Splněním reorganizačního plánu zpravidla reorganizace končí. Ukončena bude i přeměnou reorganizace v konkurs či prostým zrušením rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu.

3.2.3 Působnost insolvenčního správce v reorganizaci

Role insolvenčního správce v procesu reorganizace je spíše informativní a dohledová. Zajišťuje především soupis majetkové podstaty, vykonává dohled nad dlužníkem a jeho nakládáním s majetkovou podstatou, sestavuje seznam věřitelů a podává zprávy věřitelskému výboru.⁴⁶ Nadto, není-li zákonem stanoveno jinak, nastupuje insolvenční správce sám na místo valné hromady nebo členské schůze a

⁴⁶ § 331 InsZ.

rozhoduje za ně, protože po dobu trvání reorganizace jsou tyto funkce pozastaveny.⁴⁷

3.3 Oddlužení

Dalším ze sankčních typů způsobu řešení úpadku je oddlužení, často nazývaný jako osobní bankrot. Tento způsob je českými dlužníky nejvíce využívaný. Důvod atraktivity je fakt, že dlužníkům dovoluje splnit podle jejich možností alespoň část svých závazků a od zbytku jsou posléze oproštěni, což je důležitým rozdílem od konkursu, ve kterém závazky nezanikají. Oddlužení je bráno za druhou šanci pro dlužníka, jenž se chce dostat z dlužné spirály a začít s čistým štítem. V praxi je nejčastěji tento typ využíván fyzickými osobami, ale může také být využit i osobami právnickými. InsZ stanoví pro právnické osoby dvě podmínky přípustnosti, kdy nemohou být dle zákona považováni za podnikatele a zároveň nesmějí mít závazky z podnikání.⁴⁸ Zdůrazňují, že se práce věnuje především osobám fyzickým, které jsou ze své povahy bližší probíranému tématu.

3.3.1 Návrh na povolení oddlužení

Návrh na řešení úpadku povolením oddlužení může podat pouze dlužník. Dlužník podává návrh na oddlužení přímo s insolvenčním návrhem. Rozdíl nalezneme při věřitelském insolvenčním návrhu, kdy má dlužník zákonnou lhůtu třiceti dnů k podání návrhu na povolení oddlužení.⁴⁹ Insolvenční soud pak nejdříve rozhoduje, zda oddlužení povolí či ne a až následně zvláštním rozhodnutím rozhodne o způsobu oddlužení.

3.3.2 Forma a náležitosti návrhu na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení je povinně podáván jen přes formulář Ministerstva spravedlnosti a podléhá zvláštním zákonným náležitostem především dle § 391 InsZ, které musí obsahovat vedle obecných náležitostí pro podání dle § 42 odst. 4 OSŘ. Nedodrží-li je dlužník, hrozí mu odmítnutí návrhu na povolení oddlužení insolvenčním soudem. Požadovanými zvláštními náležitostmi jsou:

⁴⁷ § 333 InsZ.

⁴⁸ § 389 odst. 1 InsZ.

⁴⁹ § 390 odst. 1 InsZ.

a) Označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat.

Návrh na povolení oddlužení, stejně jako insolvenční návrh, jsou-li podávány dohromady, nemůže zpravidla podat dlužník sám.⁵⁰ Důvodem je poměrná komplexnost návrhu/ů a s tím související snaha zajistit dlužníkovi řádnou příležitost k povolení oddlužení namísto toho, aby byl vystaven dalším finančním ztrátám. K tomu slouží i zákonem zastropovaná finanční odměna za vypracování návrhu/ů, kdy odměna za podání návrhu na povolení oddlužení a/nebo insolvenčního návrhu může dosáhnout maximální částky 4.000 Kč. Zastupovat dlužníka mohou zejména advokáti, notáři, soudní exekutoři, insolvenční správci a osoby, které mají akreditaci podle zákona.⁵¹ Návrh/y z těchto důvodů musí obsahovat dostatečně jasné označení dlužníka a i osoby oprávněné za něj jednat.

b) Údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 12 měsících.

Informace o očekávaných příjmech v následujících 12 měsících mají klíčový význam pro rozhodování o vhodném způsobu oddlužení, protože nastiňují, jak se různé formy oddlužení projeví na uspokojení věřitelů a zhruba jakou výši mohou nezajištění věřitelé předpokládat. Poskytují pohled na postoj dlužníka k oddlužení, především jeho schopnost plně splácet své dluhy, a jeho plány týkající se oblasti výkonu zaměstnání. Proto by měl dlužník uvádět v návrhu pouze příjmy, které lze reálně očekávat a neměl by se pokoušet o spekulace nebo uvedení fiktivních příjmů.

c) Údaje o příjmech dlužníka za posledních 12 měsíců.

Data o dlužníkových příjmech za posledních 12 měsíců plní typicky stejné funkce jako příjmy budoucí a navíc mohou posloužit jako ukazatel nekalých úmyslů dlužníka.⁵²

⁵⁰ Výjimky jsou stanoveny v § 390a odst. 2 InsZ. Toto ustanovení umožňuje podání insolvenčního návrhu dlužníkem, nebo osobou jednajícím jménem dlužníka, která má magisterské vzdělání v oblasti práva nebo ekonomiky, nebo úspěšně složila zkoušku pro insolvenčního správce.

⁵¹ Příkladem jsou právní poradny nebo sociální organizace.

⁵² BROŽ, J., BUDÍN, P., DADAM, A., KOZÁK, J., PACHL, L., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-26]. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

d) *Návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší.*

Dle aktuální právní úpravy si dlužník může zvolit pouze jeden ze dvou způsobů oddlužení, nikoliv jejich kombinaci jako tomu bylo dříve. Volba je však spíše informativního rázu, protože konečné slovo mají nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili svou pohledávku.⁵³ I proto může dlužník pouze sdělit, že volbu neprovádí.

e) *Návrh na stanovení jiné než zákonem určené splátky.*

Dlužník, který navrhne možnost oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, má možnost požádat insolvenční soud o odůvodněné snížení měsíčních splátek na částku nižší než je stanovena zákonem. Pokud tak provede, musí zároveň udat konkrétní výši navrhovaných měsíčních splátek nebo metodu, jakým způsobem budou tyto splátky stanoveny.⁵⁴

f) *Údaje o vyživovaných osobách.*

Mimo zákonné náležitosti uvedené v § 391 InsZ přímo ve formuláři nalezneme povinnost uvedení počtu dlužníkem vyživovaných osob a celkové výše soudem stanoveného výživného. Navíc musí přiznat, nebo alespoň odhadnout, výši dluhu na výživném. Formulář nicméně absentuje údaj o tom, kolik dětí žije ve společné domácnosti dlužníka, což je údaj vhodný k určení nezabavitelné částky.⁵⁵

g) *Údaje o dřívějších insolvenčních řízeních dlužníka.*

Dlužník ve formuláři uvádí informace o dřívějších českých i zahraničních insolvenčních řízeních. Dlužník je i tázán, zda byl v posledních 10 letech osvobozen od placení do oddlužení zahrnutých pohledávek, zda bylo oddlužení v posledních pěti letech pro nepoctivý záměr zamítnuto, neschváleno nebo zrušeno a zda proběhlo z jeho strany v posledních třech

⁵³ § 402 odst. 1 InsZ.

⁵⁴ § 391 odst. 2 InsZ.

⁵⁵ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. § 391 [Náležitosti návrhu na povolení oddlužení]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 10.

měsících před návrhem na oddlužení ke zpětvzetí jiného návrhu na oddlužení.⁵⁶ Kladná odpověď na alespoň jednu z otázek zpravidla znamená zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.⁵⁷ Stejně tak tyto údaje opět mohou napomoci ke zjištění nekalého záměru dlužníka. Údaje si lze samozřejmě navíc poměrně snadno ověřit v ISIR.

h) Údaje o zahraničních věřitelích z EU.

i) Seznam příloh.

Přílohy prokazují nutnost povolení oddlužení a pravost uvedených údajů. Požadované přílohy nalezneme v § 392 InsZ ve spojení s § 17 odst. 2 vyhlášky č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení, ve znění pozdějších předpisů.

Účelem této práce není doslova opisovat zákon, proto z příloh bude rozebrán jen seznam majetku, který je vedle informací o dlužníkových příjmech základním předpokladem k posouzení přípustnosti oddlužení. Dlužníkem poskytnutý seznam má zajistit komplexní představu o majetkových poměrech dlužníka, proto v něm musí seznámit všechny majetek, bez ohledu na to, jestliže je podle jeho úsudku bezcenný nebo nezpeněžitelný. Dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu dlužník doslova ani není oprávněn hodnotit, jestli se jedná o majetek, který lze zpeněžit v insolvenčním řízení. Neuvedení určitého majetku bude hodnoceno jako lehkomyšlné a nedbalé, a pokud by se prokázalo, že dlužník úmyslně určitou část majetku přímo zatajil, povede to k úsudku o nepoctivém záměru dlužníka.⁵⁸ Zatajení informací taktéž může hrát roli ve vztahu k tzv. chráněnému obydlí a jinému majetku jinak nezpeněžovanému.⁵⁹

⁵⁶ § 17 odst. 1 písm. j) vyhlášky č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁷ Výjimky jsou výjimečného rázu a přímo je stanoví § 395 odst. 6 InsZ. K zamítnutí návrhu na oddlužení nedojde pouze v případech, když existují důvody zvláštního zřetele hodné, především zavázeli se dlužník z ospravedlnitelného důvodu nebo existuje-li výrazný nepoměr mezi výší dluhu a poskytnutého plnění.

⁵⁸ Například takový názor zastává Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 29 NSČR 16/2020.

⁵⁹ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. § 392 [Přílohy k návrhu na povolení oddlužení]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2.

3.3.3 Zamítnutí návrhu

Otázka zamítnutí návrhu na povolení oddlužení závisí především na dlužníkovi, tj. na jeho finančních možnostech, přístupu a údajích, které vyplní a dodá insolvenčnímu soudu. Důvody pro zamítnutí InsZ zakotvuje v § 395 a některé z nich (konkrétně překážky z předchozích řízení) již byly zmíněny v části předcházející, jelikož tyto spolu přímo souvisí.

Několikrát zmiňovaný nepoctivý záměr, respektive jeho důvodný předpoklad je velmi častým důvodem k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 29 NSČR 41/2017 vysvětlil, že *„uvedeným „důvodným předpokladem“ není „jistota“ o tom, že dlužník oddlužením sleduje nepoctivý záměr. Nejde o to nepoctivý „záměr“ dlužníku prokázat, nýbrž o to, že zjištěné (v řízení najevo vyšlé) okolnosti (skutečnosti) odůvodňují „předpoklad“, že dlužník takový (nepoctivý) záměr má (v rozhodné době měl).“* Insolvenční soud je oprávněn určit za nepoctivý záměr vše, co vypovídá o pochybném jednání dlužníka, a to při podávání návrhu na povolení oddlužení, ale i ze skutečností k tomu vedoucích. Při pátrání v judikatuře lze spatřit mnoho příkladů, kdy insolvenční soud posoudil jednání dlužníka jako nepoctivé. Patří sem již zmíněné zatajení majetku v seznamu majetku, dále neuvedení všech svých příjmů, neřízené jednání, převody majetku za účelem menšího uspokojení věřitelů, umělé vytvoření závazků/věřitelů aj. V každém případě insolvenční soud hodnotí jednání daného dlužníka individuálně s přihlédnutím ke konkrétním skutečnostem daného případu.

„Dlužník, jenž koná lehkomyšlně, nedbale nebo dokonce nepoctivě, oddlužen být nemá.“⁶⁰

Kromě nepoctivého záměru může zajistit zamítnutí návrhu na povolení oddlužení i „pouhý“ lehkomyšlný či nedbalý přístup dlužníka. Nutno však říci, že insolvenční soudy mají s dlužníky častokrát dosti trpělivosti a pochopení. Proto by k zamítnutí především vedlo až zavrženíhodné nebo opakované jednání, které by se negativně promítalo na dosavadních výsledcích řízení.

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 29 NSČR 34/2021.

V neposlední řadě bude návrh na oddlužení zamítnut, pokud dlužník neprokáže způsobilost plného uspokojení zákonem určených pohledávek. Dlužník musí být schopen uhradit odměnu a hotové výdaje insolvenčnímu správci a sepisovateli návrhu/ů, pohledávky věřitelů na výživném a pohledávky ostatních věřitelů splatné v minimální výši, která nesmí být nižší než celková úhrada insolvenčnímu správci.⁶¹

3.3.4 Způsoby provedení oddlužení

Pokud návrh splňuje veškeré zákonné náležitosti a nejsou důvody k jeho zamítnutí, dojde zpravidla společně s rozhodnutím o úpadku k jeho povolení. Oddlužení lze řešit buď zpeněžením majetkové podstaty anebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Druhý způsob je daleko častější a důvod pro to je v celku snadno vysvětlitelný. Majetková podstata bývá již dostatečně rozdrancována a na pokrytí dluhů by zkrátka nepostačila.

Zvolený způsob mimo jiné ovlivní i dispoziční oprávnění k majetku dlužníka, které zjednodušeně řečeno má zásadně dlužník, ale k majetkové podstatě podléhající zpeněžení či k zajištěnému majetku má dispoziční oprávnění naopak insolvenční správce.

3.3.4.1 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Prvním z možných způsobů provedení oddlužení je zpeněžení majetkové podstaty. K provedení tohoto způsobu dojde jen na základě schválení rozhodnutí nezajištěných věřitelů, kteří díky absenci splátkového kalendáře nebudou jakkoli uspokojeni z příjmu dlužníka, ale jen z jeho majetku v případě, že je tento dostatečně způsobilý. Ve své podstatě je tato metoda oddlužení velice podobná konkursu, s rozdílem, že není dotčen majetek nabytý po okamžiku zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v ISIR. Určitou úlevu mohou nezajištění věřitelé najít v tom, že ke zpeněžení je užit veškerý zpeněžitelný majetek dlužníka a není bráno zřetele ani na ochranu obydlí dlužníka. Taktéž do majetkové podstaty náleží i statky z neúčinných právních jednání dlužníka, stejně jako majetek, který nebyl

⁶¹ § 395 odst. 1 písm. b) InsZ.

uveden v seznamu majetku, ačkoliv uveden být měl. Přesto dle Sprinze a Chytila neslouží k uspokojení věřitelů mimořádné příjmy, dědictví a dary.⁶²

Zajištění věřitelé jsou uspokojeni pouze z výtěžku zpeněžení zajištění, ledaže by výslovně požádali insolvenčního správce, aby tento majetek zpeněžen nebyl. To je možné pouze v situacích, kdy by zpeněžením ostatního majetku došlo k úplnému vypořádání dluhů nezajištěných věřitelů nebo naopak, pokud by zajištěná pohledávka zjevně převyšovala hodnotu zajištění.⁶³ Nedojde-li ke zpeněžení majetku sloužícího k zajištění, nebude dlužník z těchto závazků osvobozen a zajištěnou pohledávku bude možné nadále soudně vymáhat. To představuje odchylku od principu oddlužení.

Dlužník bude oddlužen, pokud splní všechny své závazky nezajištěným věřitelům.

3.3.4.2 Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty

Druhý způsob provedení oddlužení je umožněn plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Na rozdíl od prvního způsobu tento zabírá mnohem delší dobu, v níž je neustále ověřováno, zda podmínky pro plnění oddlužení nadále platí. Funguje v první řadě na principu průběžného plnění, který zahrnuje především měsíční srážky z čisté mzdy či jiného příjmu dlužníka, omezeny ale o nezabavitelnou částku.⁶⁴ Taktéž může zahrnovat mimořádné příjmy a hodnoty získané dědictvím nebo darem. Peněžní prostředky jsou zasílány insolvenčnímu správci zpravidla přímo zaměstnavatelem dlužníka.

Průběžné plnění je navíc doplňováno o přímé platby zpeněženého majetku, přičemž proces zpeněžení majetku probíhá obdobně jako u prvního způsobu již zmíněného. Avšak nutno mít na paměti, že zpeněžení majetkové podstaty není primárním cílem, proto nalézáme mírné odchylky. Hlavním rozdílem je princip

⁶² SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. § 398 [Způsoby oddlužení]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3.

⁶³ § 408 odst. 3 InsZ.

⁶⁴ Dle § 278 OSŘ ve spojení s § 1 nařízení č. 595/2006 Sb., o nezabavitelných částkách, ve znění pozdějších předpisů, nezabavitelná částka je rovna úhrnu dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu nebo dvě osoby (dle zvláštního právního předpisu) na osobu povinného, a jedné čtvrtiny nezabavitelné částky na každou osobu, které je povinen poskytovat výživné.

ochrany obydlí dlužníka,⁶⁵ který zákonodárci přímo v důvodové zprávě k novele InsZ z roku 2019 – zákon č. 31/2019 Sb., který nabyl účinnosti pro InsZ dne 1. 6. 2019 (dále jen „**Novela 2019**“), zdůvodnili tak, že „zájem věřitelů na co možná nejvyšším uspokojení pohledávek je zde vyvážen zájmem dlužníka i společnosti na navrácení dlužníka do běžných socioekonomických vztahů. Důsledek takové úvahy ústí v záměr zachovat dlužníkovi během oddlužení určité materiální zázemí – buď přijde dlužník o své obydlí a bude nucen obstarat si náhradní obydlí, anebo dojde k dlouhodobému postihování příjmů. Dispozice vlastní nemovitosti (obydlím) snižuje fixní měsíční náklady na udržení minimální životní úrovně, přičemž příjmy dlužníka nad tyto náklady mohou být distribuovány mezi nezajištěné věřitele.“⁶⁶ Ochrana obydlí není bezbřehá a po posouzení mnohých faktorů (například výše dluhů v poměru k hodnotě obydlí) je možné i obydlí dlužníka zpeněžit. Podobně je-li obydlí předmětem zajištění, lze jej přímo zpeněžit na pokyn zajištěného věřitele.

Insolvenční správce následně obohacuje dlužníkovy věřitele, a to dle zákonné hierarchie pohledávek vyobrazené následovně:

1. odměna a hotové výdaje insolvenčního správce;
2. pohledávky na výživném ze zákona – běžné výživné, které vzniklo po rozhodnutí o úpadku;
3. odměna kvalifikované osoby za sepis a podání návrhu na povolení oddlužení a/nebo insolvenčního návrhu;
4. zálohy na úhradu odměny a hotových výdajů insolvenčního správce;
5. pohledávky na výživném ze zákona – dlužné výživné, které vzniklo před rozhodnutím o úpadku;
6. pohledávky státu za náhradní výživné podle zákona č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě;

⁶⁵ Dle usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 9. 2020, sp. zn. 4 VSPH 1103/2020, je možné „obydlí chápat jako chráněné prostorové vymezení životní sféry jednotlivce, jenž se vyznačuje tím, že je zbaveno obecné přístupnosti, jeho podstatou není vlastnictví a je chápáno jako prostor užívaný k bydlení, jehož součástí jsou i prostory související s vlastním bytem jako takovým. Jako obydlí mohou sloužit prostory v nemovitostech i ve věcech movitých (např. na obytné přívěsy). Nezáleží také na tom, zda je prostor osobou užíván trvale nebo přechodně, zda je v jejím vlastnictví nebo v nájmu.“

⁶⁶ Vláda: důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), a některé další zákony.

7. náhrada nákladů spojených s udržováním a správou majetkové podstaty dlužníka;
8. ostatní případné pohledávky za majetkovou podstatu a pohledávky jim postavené naroveň jsou uspokojovány poměrně; a nakonec
9. zjištěné nezajištěné pohledávky dlužníkových věřitelů, a to podle poměru uvedeného ve zprávě pro oddlužení.⁶⁷

Je očividné, že nezajištění věřitelé mají velmi nízkou pravděpodobnost, že jejich zjištěné pohledávky budou plně splněny. S účinností Novelu 2019, která odstranila minimální míru uspokojení ve výši 30 %, je teoreticky dokonce možné, aby nezajištění věřitelé nezískali vůbec nic. Ke splnění oddlužení dle aktuální právní úpravy stačí, aby dlužník po dobu oddlužení vynakládal veškeré úsilí, které je po něm možné spravedlivě požadovat k celkovému vyrovnání pohledávek jeho věřitelů.⁶⁸ Tuto situaci lze zejména očekávat, pokud dlužník disponuje nízkými příjmy, nebo má značně vysoké výživné, ať už jde o výživné, které je dlužné nebo běžné. V takovém scénáři budou veškeré platby směřovat k uspokojení pohledávek spojených s majetkovou podstatou dlužníka a pohledávek jim rovnocenných, avšak v určitých případech nemusí dojít ani na tyto pohledávky. Zajištění věřitelé stojí mimo seznam věřitelských pohledávek, a to proto, že jsou, stejně jako u prvního způsobu provedení oddlužení, uspokojování pouze z výtěžků zpeněžení zajištěného majetku.

Obvykle bude doba, po níž dlužník bude plnit splátkový kalendář, trvat pět let. Lze však tuto dobu zkrátit na roky tři, a to v případech, kdy v průběhu oddlužení dojde k uspokojení nezajištěných věřitelů alespoň z 60 %, nebo pokud lze dlužníka považovat za osobu zvlášť zranitelnou – starobní důchodce, osoba s invaliditou ve 2. nebo 3. Stupni, či tzv. dětský dlužník. Samozřejmě může být i oddlužení považováno za splněné kdykoliv, dojde-li k plnému uspokojení nezajištěných věřitelů.⁶⁹

V oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty může navíc insolvenční soud na návrh insolvenčního správce dlužníkovi

⁶⁷ HORÁK, Milan. *Další typy pohledávek v insolvenčním řízení – 1. část*. EPRAVO.CZ. [online]. Publikováno 21. 12. 2021. [cit. 2024-02-19]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dalsi-typy-pohledavek-v-insolvencnim-rizeni-1-cast-113962.html>.

⁶⁸ § 412a odst. 1 písm. c) InsZ.

⁶⁹ § 412a InsZ.

uložit povinnost vykonat služby odborného sociálního poradenství, a to až do výše 100 hodin. „*Služba odborného sociálního poradenství by měla sloužit primárně ke zvýšení kompetencí v oblasti finanční a dluhové gramotnosti, specificky pak v oblasti domácího hospodaření, nakládání s majetkem a možností řešení tíživé finanční situace.*“⁷⁰

3.3.5 Zrušení oddlužení

Kromě dobrovolného návrhu na zrušení schváleného oddlužení dlužníkem, InsZ v § 418 předjímá několik situací, které povedou ke zrušení již schváleného nebo probíhajícího oddlužení. Má se ale jednat o krajní řešení a insolvenční soud by měl každé případy hodnotit individuálně a ve vztahu ke všem známým okolnostem. Důvody jsou skutkově podobné těm, pro které může být návrh zamítnut.

Prvním z takových důvodů je neplnění podstatných povinností, což zpravidla bude znamenat nějaké dlouhodobé či závažné lehkomyšlné, až nedbalé jednání dlužníka. Příkladem takového jednání je nevyložení veškerého úsilí, které je po dlužníku možné spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení svých dluhů. Dále to může být časté neplnění informačních povinností insolvenčnímu správci, či neomluvená účast na soudním jednání.⁷¹

Stejně jako při posouzení neschválení oddlužení, pokud se v průběhu oddlužení vyjeví skutečnosti, které způsobují důvodný předpoklad nepoctivého záměru dlužníka, dojde ke zrušení schváleného oddlužení. Ve světle aktuální soudní praxe je pro nepoctivý záměr oddlužení zrušeno zásadně návrhem věřitelů, a to včetně těch zajištěných.⁷²

Z důvodu nízkých splátek dlužníka může dojít ke zrušení oddlužení hlavně v případech, kdy dlužník není schopen v důsledku vlastního zavinění po dobu delší než tři měsíce splácet v plné výši tzv. superprioritní pohledávky⁷³ vzniklé po rozhodnutí o úpadku, tj. odměna a hotové výdaje insolvenčnímu správci vč. záloh,

⁷⁰ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb. kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), a některé další zákony.

⁷¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2012, sp. zn. 2 VSPH 195/2012.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. 29 NSČR 102/2018.

⁷³ Za superprioritní pohledávky jsou označovány pohledávky v bodech 1. až 7. vypracovaného seznamu na straně 24-25.

odměna kvalifikované osobě za sepsání návrhu na povolení oddlužení a/nebo insolvenčního návrhu a pohledávky běžného výživného (nepočítaje výživné dlužné).⁷⁴

Posledním důvodem ke zrušení oddlužení je vznik nových dluhů zaviněným jednáním dlužníka po schválení oddlužení, které jsou více jak 30 dnů po lhůtě splatnosti. Ustanovení má pravděpodobně „vystrašit“ dlužníka, aby nebral oddlužení za samozřejmost, ba naopak aby se pokusil vést svůj život s lepší finanční gramotností pod hrozbou sankce – zrušení schváleného oddlužení.

3.3.6 Následky zrušení oddlužení

Primárním následkem zrušení schváleného oddlužení je jeho přeměna rozhodnutím insolvenčního soudu na konkurs. To svědčí o prolínání sankčních a likvidačních způsobů řešení úpadku.

Zjistí-li insolvenční soud zcela nepostačující majetek dlužníka pro uspokojení věřitelů, řízení zpravidla zastaví. Současně s tím sprostí insolvenčního správce funkce a rozhodne o jeho nákladech a odměně.

3.3.7 Osvobození dlužníka od placení pohledávek

Pokud dlužník splní všechny povinnosti podle schváleného plánu daného způsobu oddlužení řádně a včas, insolvenční soud rozhodne, spolu s rozhodnutím o splnění oddlužení, rozhodnutím o osvobození dlužníka od povinnosti plnění doposud neuspokojených v oddlužení zahrnutých pohledávek, nebo jejich částí. Osvobození je účinné i na ty věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a také na věřitele, jež sice měli povinnost přihlásit své pohledávky do insolvenčního řízení, ale neučinili tak.

Definovat osvobození a stanovit jaké účinky má tento institut na pohledávky nelze dostatečně uskutečnit jen s pomocí zákona, je nutné obrátit se na judikaturu. Nejvyšší soud vysvětluje, že *„pohledávka v neuhrazeném rozsahu nezanikla, leč věřitel ji nemůže úspěšně vymáhat; v soudním či jiném řízení již nelze takovou pohledávku věřiteli přiznat (pohledávka má povahu naturální*

⁷⁴ BROŽ, J., BUDÍN, P., DADAM, A., KOZÁK, J., PACHL, L., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-28]. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

*obligace - srov. obdobně režim promlčených pohledávek ve smyslu § 100 odst. 1, věty třetí, ObčZ a režim pohledávek ze sázek a her ve smyslu § 845 odst. 1 ObčZ). Ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim jako promlčená pohledávka.*⁷⁵

Nutno podotknout, že se osvobození netýká všech pasiv. Kromě již zmíněných zajištěných pohledávek nebudou osvobozeny pohledávky věřitelů na výživném ze zákona, pohledávky na náhradu škody způsobené úmyslným porušením povinnosti, pohledávky věřitelů na náhradu škody způsobené na zdraví a pohledávky, které vznikly až po rozhodnutí o úpadku. K osvobození nedojde ani u peněžitých trestů nebo jiných majetkových sankcí, které byly v trestním řízení dlužníku uloženy pro úmyslný trestný čin.⁷⁶

3.4 Zvláštní způsoby řešení úpadku

Tyto zvláštní způsoby řešení úpadku InsZ výslovně deklaruje pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů. Jedná se zejména o možné úpadky finančních institucí – bank, pojišťoven, obchodníků s cennými papíry a institucí jim obdobných. Vzhledem k subjektům je vyžadována vyšší míra odbornosti. Úpadek je bezvýhradně řešen konkursem.

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010.

⁷⁶ § 416 odst. 1 InsZ.

4 Definice a popis společného jmění manželů

Uzavřením manželství vzniká automaticky ze zákona SJM. Jedná se o zvláštní institut bezpodílového spoluvlastnictví, který je možný pouze mezi manželi.⁷⁷ Manželství je definováno jako trvalý svazek muže a ženy, proto není možné, aby SJM vzniklo pro jiný druh partnerského soužití a z toho důvodu ani registrované partnerství společné vlastnictví nezakládá. ObčZ v § 708 odst. 1 charakterizuje předmět SJM velmi obecně a říká, že do SJM patří vše, co má majetkovou hodnotu a zároveň to není vyloučeno z právních poměrů. Je tvořeno souborem samostatných aktiv i pasiv, součástí jsou věci hmotné i nehmotné, movité i nemovité atd. Manželé jsou oprávněni a povinni společně a nerozdílně jednat ve všech právních záležitostech a i společně odpovídají za všechny dluhy a závazky týkající se jejich SJM, které může podléhat zákonnému režimu, smluvnímu režimu nebo režimu založenému na rozhodnutí soudu.

Úprava manželského majetkového práva se nachází převážně v hlavě první druhé části ObčZ, konkrétněji v § 708 až § 753. Tam, kde to zákon nevyklučuje, je možné se ve výkladových mezerách obrátit na ustanovení o společnosti anebo o spoluvlastnictví.

4.1 Zákonný režim

Jak název napovídá, tento režim se použije, když SJM vzniká přímo ze zákona – uzavřením manželství. Obsah SJM v zákonném režimu je nejobecnější, nejvolnější a nejrozsáhlejší. Dle § 709 odst. 1 ObčZ patří do SJM v zákonném režimu zásadně vše, čeho nabyli oba manželé společně či alespoň jeden z nich za trvání manželství. Tentýž paragraf uvádí výčet výjimek z těchto aktiv, proto do SJM nepatří: (i) věci osobní potřeby; (ii) majetek nabytý právním jednáním s výlučným vlastnictvím manžela; (iii) náhrady za zničení, poškození či ztrátu výhradního majetku manžela; (iv) náhrady nemajetkové újmy na přirozených právech manžela; a (v) dary, dědictví anebo odkazy mířené do vlastnictví pouze jednomu z manželů. Nadto jsou dle § 3040 ObčZ výjimky doplněny věcmi restituční povahy. Do SJM v zákonném režimu naopak dále patří zisky

⁷⁷ Oba manželé mají rovný přístup k veškerému společnému majetku a nejsou omezeni jen na určitou část (podíl).

z výhradního majetku jednoho z manželů (typickým příkladem je zisk z nájmu bytu) a podíl manžela v obchodní společnosti či družstvu, jestliže se společníkem manžel stal v době trvání manželství.⁷⁸ Je nutné dát pozor na způsob nabytí podílu ve společnosti či družstvu, konkrétně zdali nebyla naplněná některá z výše uvedených výjimek, pak by se totiž o součást SJM nejednalo.

Pokud jde o pasiva, ta jsou následně upravena v § 710 ObčZ, který obecně zahrnuje do SJM dluhy převzaté za trvání manželství a doslovně vyjímá dluhy týkající se výhradního majetku jednoho z manželů, ale až v rozsahu, který převyšuje zisk z daného majetku a dále takové závazky netýkající se obstarávání každodenních a běžných potřeb rodiny převzaté manželem bez souhlasu druhého manžela. Z dikce zákona je důležité zdůraznit slovní spojení „dluhy převzaté“, kdy z povahy věci se i právní literatura shoduje, že do SJM řadí pasiva vzniklá právním jednáním manželů nebo alespoň jednoho z nich.⁷⁹ To znamená, že do SJM řadíme především dluhy povahy soukromoprávní a nikoliv veřejnoprávní.⁸⁰ Konkrétněji obsahem SJM nebudou dluhy vznikající přímo ze zákona, rozhodnutím orgánu veřejné moci, atd.⁸¹

4.1.1 Správa v zákonném režimu

a) *Správa běžná*

Základem běžné správy v zákonném režimu je volnost, která manželům náleží. Danou volnost především najdeme při užívání, nakládání, hospodaření a správě SJM. Manželé toto provádějí buď oba navzájem, či pouze jeden z nich dle dohody. Stejně platí i pro plody a užitky.

Na druhé straně v souvislosti s právy a povinnostmi vázanými na SJM či jeho pouhé součásti tkví volnost v tom, že náleží manželům společně a nerozdílně. Jinak řečeno manželé mají společné dluhy a společné

⁷⁸ Takové jednání však nezakládá účast druhého manžela na konkrétní společnosti nebo družstvu, rozdíl nalezneme pouze, jedná-li se o účast v bytovém družstvu.

⁷⁹ Příkladem: KRÁLÍK, Michal. § 710 [Pasiva společného jmění manželů]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 4. ; ZUKLÍNOVÁ, M., ELISCHER, D., NOVÁ, H., FRINTOVÁ, D., FRINTA, O., MOCEK, O., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-13]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁸⁰ Ledaže mají tyto veřejnoprávní závazky řádný oblihační důvod.

⁸¹ Například sem řadíme delikttní odpovědnost, daňové povinnosti, platby sociálního a zdravotního pojištění, povinnosti platit výživné, povinnosti náhrady škody aj.

pohledávky. V případě společných dluhů dokonce ani nelze, aby manžel, který dluh splatil ze svého výlučného majetku, požadoval po druhém manželi regresivní úhradu. Přesto může v určitých situacích dojít k zohlednění takového v rámci řízení o vypořádání SJM.⁸²

Totéž nalezneme i u právních jednání souvisejících se SJM, kdy jsou opět oba manželé vázáni a oprávněni společně a nerozdílně.⁸³

b) Zležitosti nad rámeč běžné správy

V otázkách SJM a jeho součástí, které neřadíme do správy běžné, čímž se rozumí užití SJM nad míru přiměřenou majetkovým poměrům, musí manželé postupovat souhlasně. Proto jsou takové zležitosti možné pouze tehdy, pokud jednají manželé společně či jedná jeden manžel se souhlasem druhého. Souhlas má být udělen před anebo při jednání, případně lze dát i dodatečně a v zákonem předpokládaných situacích může souhlas nahradit soud.⁸⁴

Manžel se může dovolat neplatnosti takového jednání druhého manžela, které je podmíněno souhlasem – neprovede-li tak, jedná se o právní jednání platné.⁸⁵ Když se manžel neplatnosti skutečně dovolá, je na úvaze soudu, aby nejprve určil, zda bylo jednání v daném případě takového rázu, že by zapříčiňovalo nutnost souhlasu. Následně musí soud určit, jak naložit s hodnotami, které takovým jednáním vznikly. Nejvyšší soud se k problematice již několikrát vyjádřil a platí názor, že „*majetkové hodnoty, které jeden z manželů získal jako plnění ze závazkového právního vztahu, jehož rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a který převzal bez souhlasu druhého, jsou součástí společného jmění manželů*“, jako zvlášť zajímavé a důležité je nutno zdůraznit, že „*součástí společného jmění nejsou dluhy, které pro něj ze závazkového právního vztahu vyplývají*.“⁸⁶

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017.

⁸³ § 713 ObčZ.

⁸⁴ § 714 ObčZ.

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. 22 Cdo 124/2019.

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 31 Cdo 2008/2020-717.

c) Použití součásti SJM k podnikání jednoho z manželů

Souhlasem je podmíněno i užití části SJM k podnikání jednoho z manželů, a to v případě, kdy majetková hodnota předvídaná k takovému účelu převyšuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Obdobné platí i při nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu. Opomenutý manžel je oprávněn dovolávat se relativní neplatnosti takového jednání.⁸⁷

4.2 Smluvený režim

Vzhledem k dispozitivnosti prolínající právo soukromé, dává ObčZ možnost smluvně si upravit manželský majetkový režim odlišně nejen od režimu zákonného. Smlouva, konkrétněji nazývaná jako modifikační smlouva, vyžaduje formu veřejné listiny. Lze ji sjednat před vstupem do manželství jakožto smlouvu mezi snoubenci s podmínkou odkládací – tzv. předmanželská smlouva a následně může být i smlouva sjednána mezi manželi.⁸⁸

4.2.1 Obsah modifikačních smluv

Obsah smlouvy může být libovolný a pokrývat širokou škálu věcí, s výjimkou těch, které jsou explicitně zákonem zakázány. Může se týkat především rozsahu, obsahu a doby vzniku zákonného, nebo jiného režimu SJM. Kromě toho může smlouva také uspořádat majetkové vztahy pro případ zániku manželství, a to i v případě smrti jednoho z manželů. V takovém případě lze tuto část smlouvy považovat za smlouvu dědickou, pokud splňuje všechny zákonné náležitosti. ObčZ stanovuje zákonné limity smluvní autonomie, přičemž smlouva nesmí svými důsledky ohrozit schopnost jednoho z manželů zabezpečit rodinu a platí, že má-li modifikační smlouva zasahovat do práv třetích osob, je nutný informovaný souhlas takové osoby. Zpětný účinek je výslovně zakázán.

Účelem předmanželské smlouvy je úprava majetkových vztahů snoubenců pro budoucnost, a to tak, aby uzavření manželství nepostavilo jejich majetkovou situaci do ohrožení. Ze smlouvy by mělo být jasné, jakým způsobem budou budoucí manželé hospodařit, spravovat svůj majetek, řešit případné dluhy,

⁸⁷ § 715 ObčZ.

⁸⁸ § 716 ObčZ.

nakládat s příjmy, zda budou nabývat věci do SJM atd.⁸⁹ Modifikační smlouva uzavíraná snoubenci nabývá účinnosti uzavřením manželství.

Modifikační smlouvy mezi manželi zásadně upravují práva a povinnosti SJM již existujícího, založeného jak na zákonném režimu, tak režimu založeném rozhodnutím soudu, ba dokonce lze proměnit i již trvajícím smluvním režimem.

4.2.2 Formy smluveného režimu

ObčZ předvídá několik typů smluveného režimu. Těmi rozumíme formu v režimu oddělených jmění, v režimu vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství a v režimu rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu.⁹⁰

a) *Režim oddělených jmění*

Jedná se o úplnou náhradu zákonného režimu. V tomto případě nedochází ke vzniku SJM, což je potvrzeno i usnesením Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2021, sp. zn. 20 Cdo 1846/2020, proto mají manželé jejich jednotlivá jmění oddělená i po vzniku manželství. Manželé mezi sebou ve vztahu k majetku a dluhům mají stejné postavení jako osoby manželským svazkem nespojené. Každý z manželů smí se svým majetkem nakládat bez omezení a bez nutnosti souhlasu druhého manžela. Přesto nalezneme zákonné limity v důsledku požadavku na ochranu rodiny. Zákon vyžaduje souhlas druhého manžela při nakládání s věcmi, které jsou součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti nebo se společným obydlím.⁹¹

b) *Režim vyhrazující vznik SJM ke dni zániku manželství*

Tento režim je nazýván jako tzv. koakvizice. Ujednání tohoto režimu má za následek, že SJM pro účely vypořádání vzniká v zákonném režimu až ke dni zániku manželství, po dobu trvání manželství je SJM vyloučeno. Jedná se o jakousi kombinaci zákonného režimu a smluvního režimu ve

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2021, sp. zn. 20 Cdo 1846/2020.

⁹⁰ § 717 odst. 1 ObčZ.

⁹¹ ZUKLÍNOVÁ, M., ELISCHER, D., NOVÁ, H., FRINTOVÁ, D., FRINTA, O., MOCEK, O., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-14]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

formě oddělených jmění. Vztah k dluhům a dispozice s majetkem je za dobu trvání manželství principiálně podobná režimu oddělených jmění s rozdílem, že je zachováno právo na vypořádací podíl k majetku tvořící SJM ke dni zániku manželství. Postup při určení takového majetku je podobný, jako by společné jmění existovalo po celou dobu trvání manželství v zákonném režimu.⁹²

c) Režim rozšířeného SJM v zákonném režimu

Manželé si pouze dodatečně do SJM zařazují části jmění, které doposud do SJM nenáleželo. Typicky se jedná o výlučné vlastnictví jen jednoho z manželů, ale může to být i v SJM nezahrnuté jmění společné.

d) Režim zúženého SJM v zákonném režimu

V kontrastu s bodem předchozím zde dochází k separaci aktiv či pasiv ze SJM.

4.2.3 Správa ve smluveném režimu

Snoubenci i manželé si mezi sebou mohou uzavřít tzv. smlouvu o správě, jež bude obsahovat – který z manželů a jakým způsobem bude spravovat SJM nebo jeho části. Domluvený spravující manžel samostatně právně jedná a souhlas druhého manžela je nutný pouze v případech právního jednání souvisejícího s nakládání se SJM jako celkem, při nakládání s obydlím tvořící rodinnou domácnost manželů či obydlí nezletilého dítěte, nebo v případě trvalého zatížení nemovité věci.⁹³ Není-li smluvně správa ujednána, platí úprava správy v zákonném režimu.

4.3 Režim založený na rozhodnutí soudu

Posledním z režimů SJM je režim založený rozhodnutím soudu, který se na návrh manžela použije, pokud k tomu je závažný důvod. Mezi manželi bude tento institut poměrně netypický, manžel se jím dožaduje zrušení nebo zúžení SJM, a to bez ohledu na režim doposud existující, byť zároveň nemá v úmyslu

⁹² KRÁLÍK, Michal. § 717 [Jednotlivé způsoby smluvní modifikace a jejich následné změny]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2.

⁹³ § 723 odst. 1 a 2 ObčZ.

zánik manželství jako takového. Účel institutu je veden k ochraně SJM před důsledky jednání některého z manželů.

4.3.1 Závažné důvody

ObčZ v § 724 odst. 2 uvádí demonstrativní výčet závažných důvodů, jimiž může žalující manžel brojit proti jednání druhého manžela. Patří sem závažné důvody obligatorní, ty vždy musejí ústít v zásah soudu do SJM. Mezi tyto důvody zákon řadí situace, kdy věřitel mající pohledávky za jedním manželem (výlučným dlužníkem) vyžaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu výhradního jmění tohoto manžela; také situace, kdy by manžel na základě svého dosavadního chování mohl být vyhodnocen jako marnotratný. K tomu se připodobňuje i důvod poslední, a tím je, že manžel opakovaně či soustavně podstupuje nepřiměřená rizika.

Zákon stanovuje i důvody fakultativní, jež mohou naplnit kritéria závažného důvodu jen v určitých případech a dávají možnost, ačkoli poměrně striktní, pro úvahu soudu. Uvedenými důvody jsou počátek podnikání manžela nebo situace, kdy se manžel stane neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.

Při hodnocení závažných důvodů mimo výčet uvedených by soud vždy měl v daném případě přihlížet k tomu, zda jsou takové důvody při vytrvání SJM způsobilé narušit nebo vážně ohrozit majetkové zájmy žalujícího manžela, případně i celé rodiny.⁹⁴

4.3.2 Rozhodnutí soudu

Pokud soud závažný důvod uzná, může rozsah SJM zúžit tím, že vyloučí majetek, který existuje a je jeho součástí, nebo se jeho součástí teprve v čase budoucím stane. V případě zrušení SJM v důsledku soudního rozhodnutí přestává

⁹⁴ MELZER, Filip, Petr TÉGL a Stanislav BRUNCKO. *Občanský zákoník IV. svazek. § 655-975 Rodinné právo. Velký komentář*. Komentář k § 929 až 955. In *Občanský zákoník IV. svazek. § 655-975 Rodinné právo. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016. 2. svazek. 2064 s. ISBN 978-80-7502-004-8. s. 474.

SJM existovat jako celek. Po zrušení celého SJM nebo po jeho zúžení nastupuje proces směřující k vyrovnání majetkových vztahů.⁹⁵

Pro soudní rozhodnutí platí stejná zákonná omezení jako pro manžele či snoubence při konstrukci režimu smluvního a navíc je výslovně omezen v rozhodování ve vztahu k obvyklému vybavení domácnosti.

4.3.3 Správa v režimu založeném na rozhodnutí soudu

Neuzavřou-li si manželé či snoubenci smlouvu o správě a počíná-li si manžel při správě SJM způsobem ve zřejmém rozporu se zájmem druhého manžela, rodiny nebo rodinné domácnosti, může na návrh druhého manžela modifikovat správu SJM soud, který má při svém rozhodování široký prostor pro úvahu ve vztahu k danému případu.⁹⁶

4.4 Vypořádání

Proces vypořádání SJM chápeme jako konečnou fázi majetkového společenství manželů nebo alespoň jeho součástí, při které dochází k likvidaci společných práv a povinností. Nejčastěji a nejpozději se pojí vypořádání SJM se zánikem manželství, však jak předchozí kapitoly nastínily, tak to není výlučnou podmínkou.

Právní skutečnosti podmiňující vypořádání SJM:

- a) zánik SJM při zániku manželství následkem rozvodu;
- b) zánik SJM při zániku manželství následkem smrti alespoň jednoho z manželů;
- c) zánik SJM při zániku manželství následkem prohlášení za mrtvého alespoň jednoho z manželů;
- d) zánik SJM při zániku manželství následkem změny pohlaví alespoň jednoho z manželů;
- e) zánik SJM v důsledku neplatnosti manželství;

⁹⁵ PSUTKA, Jindřich. 2.1 Obecné podmínky pro zrušení a zúžení soudním rozhodnutím [114]. In: PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7. s. 114, marg. č. 114.

⁹⁶ § 728 ObčZ.

- f) zánik SJM při trvání manželství z důvodu uložení trestu propadnutí majetku alespoň jednomu z manželů;
- g) zánik SJM při trvání manželství z důvodu prohlášení konkursu alespoň jedním z manželů;
- h) zánik SJM při trvání manželství z důvodu schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty alespoň jednomu z manželů;⁹⁷
- i) zrušení SJM z důvodu režimu oddělených jmění manželů;
- j) zrušení SJM rozhodnutím soudu;
- k) zúžení SJM modifikační smlouvou manželů; a
- l) zúžení SJM rozhodnutím soudu.

4.4.1 Základní pravidla pro vypořádání

K úspěšnému vypořádání SJM ukotvuje ObčZ v § 742 základní pravidla, jak má především soud při svém rozhodování s majetkem manželů naložit a dále nastiňuje, které všechny skutečnosti by měly být brány v potaz při vypořádání. Pravidla nejsou závazná výlučně a manželé se od nich mohou dohodou odklonit nebo je plně vyloučit. Dohoda není myšlena pouze v podobě smluvní, ale i ve formě soudně schváleného smíru v řízení o vypořádání SJM. Při vypořádání domněnkou se pravidla neužijí vůbec.

Mezi základní pravidla pro vypořádání SJM řadíme:

1) Požadavek rovnosti podílů obou manželů na vypořádaném SJM.

Základním principem je snaha o rovnost vypořádaných podílů manželů. Rovnost má být promítnuta do aktiv i pasiv. Samozřejmě toho nemůže být ve všech případech dosaženo, a to i vzhledem k pravidlům následným, proto Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 22 Cdo 2362/2018 správně uvedl, že možná je i disparita podílů.

2) Náhrada za to, co bylo vynaloženo na výhradní majetek jednoho z manželů z majetku společného – tzv. zápočty.

⁹⁷ Obdobně i při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty – problematika podrobně řešena v části 6.1 této práce.

- 3) *Náhrada za to, co bylo vynaloženo na majetek společný z výhradního majetku jednoho z manželů – tzv. vnosy.*
- 4) *Požadavek ochrany potřeb nezaopatřených dětí.*

Pro definování toho, kdo je nezaopatřeným dítětem musíme nahlédnout do zvláštních právních předpisů. Konkrétně do zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, který v § 20 odst. 4 stanoví, že za nezaopatřené dítě se považuje dítě do ukončení povinné školní docházky a dítě až do 26. roku věku, pokud se soustavně připravuje na budoucí výdělečnou činnost, a to i v případě, když se nemůže na toto soustavně připravovat pro nemoc nebo úraz, nebo pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav není schopno výkonu výdělečné činnosti. Obecně je to dítě, ke kterému mají rodiče vyživovací povinnost.

Pro účely vypořádání se tento princip může promítat především při členění konkrétního majetku do vlastnictví pečujícího manžela. Příkladem bude do vlastnictví pečujícího manžela zařazen klavír, protože nezaopatřené dítě studuje hudební konzervatoř a klavír trvale využívá k cvičení.

- 5) *Zohlednění, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost.*

Při hodnocení tohoto pravidla pro případnou disparitu vypořádávaných podílů manželů má být hleděno v první řadě na případy vybočující z běžných fungujících modelů manželství a péče jednotlivých subjektů o rodinu.⁹⁸ Bude se jednat o situace, které se významně promítají v majetkové sféře manželů či péče o rodinu, a to kladně nebo záporně. Zvláštním důvodem pak bude domácí násilí.⁹⁹

- 6) *Posouzení, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.*

⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 22 Cdo 105/2019.

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3652/2021-II.

Kromě uvedených základních pravidel pro vypořádání bude vždy nutné dodržovat obecné právní zásady a principy. Stejně jako dbát na aplikační činnost soudů, které proces vypořádání dále konkretizují a doplňují o instituty nutné k řádnému průběhu. Z činnosti soudů vyzdvihují rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. 22 Cdo 1205/2019, který se vyjádřil k oceňování věcí v řízení o vypořádání SJM a řekl, že „je třeba zásadně vyjít z obvyklé ceny v době rozhodování soudu stanovené s ohledem na stav této věci k okamžiku vypořádání společného jmění manželů.“

4.4.2 Způsoby vypořádání

a) Dohoda o vypořádání

Prvním ze způsobů, jak může dojít k vypořádání SJM, je pomocí právního jednání. Zákon dává subjektům značnou smluvní volnost v obsahu jejich dohody, aniž by stanovil jakákoli omezující nebo specifikující kritéria. Tím pádem mají manželé možnost svobodně si zvolit zejména, který z nich obdrží konkrétní majetkové hodnoty patřící do SJM. Je možné se i dohodnout, že určité předměty zůstanou společnými, a tím převedou dosavadní režim SJM na klasické spoluvlastnictví. Lze dokonce přidělit veškerý majetek pouze jednomu z manželů, zpravidla za řádnou finanční kompenzaci. Na základě dohody lze také provést vypořádání zpeněžením majetku a rozdělení následného výtěžku.¹⁰⁰ Při hodnocení obsahu je nutné dbát na to, aby dohoda nebyla v rozporu se zásadou dobrých mravů nebo například aby neměla charakter smlouvy lichevní.¹⁰¹

Ani z formální stránky není zákon toliko striktní. Dohoda o vypořádání může být uzavřena před zúžením, zrušením či zánikem SJM anebo až po tom, co takové právní skutečnosti nastanou. Dohoda musí být uzavřena nejdéle do tří let od zrušení, zúžení nebo zániku společného jmění, jelikož pak nastupuje platnost nevratitelné domněnky o vypořádání. Účinky takové dohody nastupují právě ke dni zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění anebo ojedinele zápisem do veřejného seznamu u

¹⁰⁰ PSUTKA, Jindřich. § 738 [Účinky dohody o vypořádání]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 318, marg. č. 6.

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4007/2014.

součástí SJM zápisu podléhajících.¹⁰² Doba uzavření dohody proměňuje i subjekty považované za strany dané dohody, těmi jsou typicky manželé, bývalí manželé nebo snoubenci. Dalšími osobami oprávněnými k uzavření dohody ve zvláštních případech jsou dědici zemřelého manžela a osoby oprávněné dle zvláštních právních předpisů – předně insolvenční správce.¹⁰³ Dohoda nemusí být ani v mnoha případech v písemné formě. Zákon vyžaduje písemnou formu jen tehdy, došlo-li k uzavření za trvání manželství či za předpokladu, že je předmětem vypořádání věc vyžadující písemnou formu i smlouvy o převodu vlastnického práva.¹⁰⁴

b) Vypořádání rozhodnutím soudů

V případě nedosažení dohody mezi manželi dává § 740 ObčZ příležitost každému z manželů podat návrh, aby ve vztahu k zaniklému, zrušenému nebo zúženému SJM rozhodl o vypořádání soud. Pravidlo tří let limituje i dobu podání návrhu, ale neomezuje dále řízení či dobu pro vydání rozhodnutí. Aktivní legitimace k podání žaloby je v subjektech podobná osobám, které mohou uzavřít dohodu. Řadíme sem především manžele, respektive nejčastěji bývalé manžele a není vyloučeno podání i jinými subjekty dle zvláštních předpisů.

Řízení o vypořádání SJM je vedeno dle § 153 odst. 2 OSŘ.¹⁰⁵ To znamená, že žalobce nemusí v návrhu uvést konkrétní způsob navrženého vypořádání. A jestliže tak provede, soud jím není při svém rozhodování vázán. V každém případě řešení individuálního sporu bude záviset vždy na konkrétních skutečnostech a musí se při svém rozhodování řídit výše uvedenými pravidly. I přes poněkud striktnější přístup se soudní rozhodnutí nemusí od způsobu, jaký si mohou zvolit manželé při smluvní dohodě o vypořádání, příliš odlišovat. Soud může rozhodnout i například tak, že přikáže konkrétní majetek nebo celé SJM do výlučného vlastnictví jednoho z manželů (za finanční kompenzaci nebo bez dalšího), přikáže

¹⁰² § 738 odst. 1 ObčZ.

¹⁰³ Dle zvláštních předpisů to dále může být organizační složka státu vystupující na místo státu v případech zániku SJM z důvodu uložení trestu propadnutí majetku jednomu z manželů.

¹⁰⁴ § 739 odst. 1 ObčZ.

¹⁰⁵ Doslovné znění § 153 odst. 2 OSŘ: „Soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jen tehdy, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.“

jmění do spoluvlastnictví obou manželů, rozdělí věc anebo nařídí prodej majetku a rozdělení výtěžku. Pro právní posouzení je rozhodný stav dle doby, kdy počaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku SJM.

Výlučně soud bude vázán tím, že může projednat pouze konkrétní majetek stanovený jako předmět řízení. Soud sám nemůže zahrnout do vypořádání ty součásti, jež manželé vypořádat nechtějí.

c) Domněnka vypořádání

Jak již bylo nastíněno, tak pokud do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku SJM nedošlo k vypořádání dohodou a ani nebyl žádným z oprávněných podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu, nastupuje automaticky nevyvratitelná zákonná domněnka vypořádání. ObčZ v § 741 stanovuje tři základní principy uplatněné při realizaci domněnky a říká, že (i) hmotné věci movité náleží do vlastnictví manželovi, jenž je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti užívá výlučně jako vlastník; (ii) ostatní hmotné věci movité a věci nemovité setrvají ve vlastnictví obou manželů a SJM bude přeměněno na spoluvlastnictví podílové s rovnými podíly; a nakonec (iii) oběma manželům se stejnými podíly společně náleží zbylá majetková práva, pohledávky i případné dluhy. Účinky domněnky nastupují *ex lege*.

4.4.3 Ochrana třetích osob

Kogentní ustanovení § 737 odst. 1 ObčZ zdůrazňuje nedotknutelnost a ochranu práv třetích osob vypořádáním SJM, proto mají být vypořádáním výhradně dotčena práva a povinnosti manželů. To stejné platí i pro dluhy, k tomu uvedené ustanovení ve druhém odstavci chrání věřitele před vypořádáním dluhu a uvádí, že takové jednání má účinky jen mezi manželi. Z uvedeného plyne, že věřitelé nebudou vlivem vypořádání dluhů manželů nijak poškozeni a zachovají si stejná práva, která měli před vypořádáním. Je nezbytné zopakovat, že dluhy součástí SJM jsou právě dluhy solidární a manželé jsou za ně společně a nerozdílně odpovědní. I pokud se tedy manželé v rámci vypořádání dohodnou, že jeden z nich převezme určitý dluh vzniklý během trvání společného jmění, pak taková dohoda zavazuje pouze manžele samotné.

5 Konkurs ve společném jmění manželů

Z uvedených způsobů řešení úpadku přímo dopadají na společné jmění v aktuální právní úpravě převážně jen dva z nich, konkrétně konkurs a oddlužení, které bude probráno v kapitole následující. Vyhlášení konkursu na jednoho z manželů má zásadní vliv na majetkovou stránku manželství. Tímto okamžikem dochází k automatickému zániku SJM (nezaniklo-li již dříve), což zahajuje složitý proces vyrovnání jejich společných aktiv a pasiv při co největší možné ochraně druhého manžela. Konkurs má v tomto případě jakousi nadřazenost před SJM, přesto musí nejdříve dojít k vypořádání manželských majetkových poměrů, než je možné přejít k likvidaci majetkové podstaty, ze které budou v poměrné výši uspokojeni věřitelé.¹⁰⁶ Proces konkursního vypořádání SJM se v základních myšlenkách od standartního vypořádání mezi manželi tolik neliší, přesto najdeme několik různých odchylek zabezpečujících zdárný průběh insolvenčního řízení.

5.1 Soupis majetkové podstaty

Po zahájení insolvenčního řízení dochází klasicky k soupisu majetku dlužníka do majetkové podstaty. Insolvenční správce sepisuje do majetkové podstaty všechny majetek náležící dlužníku do doby stanovené typem návrhu dle § 205 odst. 1 nebo 2 InsZ. Zápisu se nevyhnou ani věci manželům společné. I majetek patřící do SJM bude zařazen do soupisu a insolvenční správce jej jako majetek v SJM výslovně vyznačí (vč. například poznámky, že bude vypořádán).

Manžel dlužníka si bude moc oddychnout až po dokončení vypořádání, protože teprve tehdy bude majetek přikázaný do jeho výlučného vlastnictví ze soupisu majetkové podstaty vyškrtnut.

5.2 Neplatnost právních jednání

S cílem zabránit maření insolvenčního řízení zavedli zákonodárci v § 269 InsZ ustanovení, které stanovuje absolutní neplatnost smluv uzavřených buď od okamžiku podání insolvenčního návrhu dlužníkem, nebo po vyhlášení insolvenčního řízení na návrh věřitele. Tato opatření se týkají konkrétně smluv,

¹⁰⁶ PSUTKA, Jindřich. 1.2.2 Prohlášením konkursu [219]. In: PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7. s. 203, marg. č. 219.

jež upravují zúžení SJM, kdy manželé usilují o vyloučení majetku z tohoto jmění a tím se snaží ohrozit zájmy věřitelů. Autor upozorňuje, že ačkoliv tyto smlouvy zákon výslovně neguje, samy o sobě nejsou vlastně způsobilé věřitele poškodit. Důvodem pro to je, že i kdyby byl tento majetek formálně vyňat ze SJM, tak reálně by stejně setrval v právním režimu SJM až do jeho konečného vyrovnání.¹⁰⁷

Již důvodně jsou za neplatné považovány ty smlouvy, které rozšiřují rozsah SJM o majetek, který náleží výlučně dlužníkovi nebo manželu dlužníka. Toto ustanovení bylo zavedeno s cílem ochránit SJM před dalšími dluhy, stejně jako k zamezení nepotřebných zátěží na majetek manžela dlužníka.

Posledním typem smluv, na něž se vztahuje absolutní neplatnost, jsou dohody o vypořádání (vč. soudně schváleného smíru), protože k vypořádání dochází až v rámci insolvenčního řízení. Opak by znovu mohl poškodit věřitele stejně jako zbytečně zdržovat a komplikovat celý proces insolvenčního vyrovnání. To ostatně platí pro veškeré právní jednání uvedené.

5.3 Druhy a specifika procesu vypořádání společného jmění manželů při konkursu

a) Dohoda o vypořádání

I v konkursním řízení se k vypořádání SJM nejčastěji užívá dohody o vyrovnání SJM. Tu má v tomto kontextu právo uzavřít s dlužníkovým manželem jen insolvenční správce, na kterého přecházejí veškerá dispoziční práva, nadto dohoda musí být potvrzena věřitelským výborem a v účinnost vstoupí až schválením insolvenčního soudu.¹⁰⁸ Oproti „klasické“ dohodě mezi manželi nenajdeme z obsahové stránky mnoho změn. Opět je kladen velký důraz na autonomii vůle stran, proto přijetí dohody stále nebude bránit ani fakt, že je mezi stranami hrubý nepoměr nebo do ní byla zařazena věc původně jen ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů.¹⁰⁹ Dohoda o vypořádání SJM schválená soudem má mnoho společného se soudním smírem, to mimo jiné znamená, že soud nehodnotí

¹⁰⁷ § 736 ObčZ.

¹⁰⁸ § 271 InsZ.

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 22 Cdo 3303/2016.

dohodu po stránce obsahové, ale soustředí se na soulad s platnými právními předpisy. Výsledkem bude usnesení o schválení dohody o vypořádání SJM s účinky pravomocného rozsudku. Jediným obranným prostředkem je žaloba na zrušení dohody, kterou lze podat do tří let od právní moci rozhodnutí. Klasické opravné prostředky, tj. především odvolání, lze uplatnit pouze proti zamítavému rozhodnutí soudu vedoucímu k nepřijetí dohody.

Nejčastěji jsou dohody užívány v řešení nepatrného konkursu. V tomto zjednodušeném řízení není přímo nutné k účinnosti dohody o vypořádání SJM souhlasu věřitelského orgánu, ba ani schválení insolvenčním soudem. Schůze věřitelů má nicméně možnost uvedené požadovat.

b) Vypořádání rozhodnutím soudu

Pokud SJM zaniklo v důsledku vyhlášení konkursu, případně když SJM zaniklo nebo bylo zrušeno či zúženo před prohlášením konkursu, ale nebylo doposud zahájeno žádné jiné řízení k vypořádání SJM, a nedošlo-li k dohodě, bude řízení vedeno jako incidenční spor. Novou žalobu iniciuje buď samotný (bývalý) manžel dlužníka, nebo insolvenční správce. Kdyby se pokusil žalobu o vypořádání SJM předložit přímo dlužník, vedlo by to k zamítnutí pro nedostatek věcné legitimace. Věcně příslušné k projednání a vydání rozhodnutí ve věci jsou soudy krajské.¹¹⁰

V situaci, kdy samotné SJM již zaniklo, nebo došlo k jeho zrušení či zúžení, avšak prozatím nedošlo k jeho vypořádání, konkursní řízení dle § 266 odst. 1 c) InsZ nepřerušuje probíhající řízení o vypořádání SJM před obecným soudem,¹¹¹ ba ani před soudem rozhodčím.¹¹² Dochází pouze k přistoupení insolvenčního správce do řízení na místo manžela dlužníka. Zákon v tomto případě výslovně zakazuje vyústění uvedeného sporu smírem.¹¹³

¹¹⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 12. 2020, sp. zn. Ncp 732/2020.

¹¹¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2020, sp. zn. Ncp 162/2020.

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. 29 ICdo 11/2014.

¹¹³ § 273 odst. 1 věta druhá InsZ.

c) Domněnka vypořádání

Zopakují, že u klasického vypořádání po marném uplynutí tří let, kdy nedojde k vypořádání dohodou nebo rozhodnutím soudu, nastupuje vypořádání nevyvratitelnou domněnkou. Ale insolvenční řízení je často velice komplexní, a tím i časově náročné. Navíc bylo uvedeno, že manželé mají výslovně zákonem zakázáno snažit se SJM vypořádat mimo již započaté insolvenční řízení. Tyto faktory mohou vést k marnému uplynutí lhůty v insolvenčním řízení bez možnosti tomu jakkoliv zabránit, užití domněnky vypořádání by proto bylo bezúčelné až nespravedlivé. InsZ bere uvedené v potaz, uplyne-li v době od zahájení insolvenčního řízení až do doby prohlášení konkursu lhůta dle ObčZ k vypořádání společného jmění manželů, účinky uplynutí lhůty nastanou až po šesti měsících od prohlášení konkursu.¹¹⁴

Další specifikum nalezneme v případě, kdy by měla lhůta skončit do šesti měsíců a dříve od prohlášení konkursu. Běh takové lhůty se staví podle § 268 odst. 3 InsZ, což dává prostor insolvenčnímu správci zajistit řádný postup vypořádání.

d) Předlužení SJM

Zásadní výjimku představuje předlužené SJM. V takovémto případě nedochází k vypořádání SJM, ale zahrne se veškerý majetek náležící do SJM do majetkové podstaty bez dalšího. Insolvenční správce s dispozičním oprávněním nad majetkovou podstatou má oprávnění spravovat a zpeněžit veškerý tento majetek. Manželé jsou vypořádání až dodatečně z výtěžku zpeněžení.

Judikatura před Novelou 2019 tvrdila, že takový postup nemusí být výlučný a ve specifických případech může dojít k vypořádání i předluženého SJM. Konkrétním příkladem byla nutnost rozdělení aktiv a pasiv manželů, pokud byla na oba manžele vedena samostatná insolvenční řízení, jejichž úpadky byly řešeny konkursem. Taková situace si pro další pokračování vyžadovala uspořádání majetkových podstat předně, nehledě

¹¹⁴ § 269 odst. 2 InsZ.

na předluženost SJM.¹¹⁵ Tento konkrétní příklad byl Novelou 2019 překonán a nový přístup autor neshledává toliko šťastným. Nově byl zařazen k § 274 InsZ i druhý odstavce, který stanovuje, že i v případě souběžných insolvenčních řízení na oba manžele je setrváno u standardizovaného přístupu s předluženým SJM podle odstavce jedna uvedeného paragrafu. Přičemž postup je nastaven dle principu – „*Kdo dřív přijde, ten bere.*“ Právně řečeno se zpeněžuje majetek náležející do SJM v tom insolvenčním řízení, kde nastaly účinky prohlášení konkursu dříve či případně v řízení, ve kterém zajištěný věřitel dříve požádal o zpeněžení majetku sloužícímu k zajištění.¹¹⁶ Právě takové řízení má i zásadní výhodu, že se v něm také vypořádává výtěžek zpeněžení. Autor práce neoceňuje nový přístup pro značně zvýšenou možnost potencionálního krácení věřitelů z pořadí druhého insolvenčního řízení, potažmo i věřitelů společných, kteří by nestačili společnou pohledávku přihlásit do upřednostněného řízení.

5.4 Použití společného majetku pro dlužníkovu podnikání

Zvláštní pozornost je třeba věnovat případům, kdy manžel dlužník využil část SJM k podnikání, a to s plným souhlasem druhého manžela (v podrobnostech výše). Takový majetek totiž bude náležet do majetkové podstaty vždy. V praxi tak dokonce může nastat i případ, kdy manžel dá souhlas k použití veškerého majetku patřícího do SJM k podnikání, proto bude i všechnen majetek zahrnut do majetkové podstaty.

5.5 Obrana manžela

Jak již bylo uvedeno, zákon (§ 205 odst. 3 InsZ) i judikatura se shodují, že není možné, aby se manžel pomocí vylučovací žaloby domohl vyloučení nevypořádaného majetku ze soupisu majetkové podstaty.¹¹⁷ Vylučovací žaloba je

¹¹⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 9. 2015, sp. zn. 102 VSPH 388/2014.

¹¹⁶ Obdobně i pro oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Poměrně zásadní rozdíl nalezneme jen u oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, právě zde se dle § 408 odst. 3 InsZ zajištěný majetek zpeněžuje zpravidla automaticky, a to i bez žádosti zajištěného věřitele. Proto u takového případu může nastat, že majetek bude komplikovaně zpeněžován ve dvou insolvenčních řízeních.

¹¹⁷ Z judikatury se například shoduje (a je i dle autora poměrně zajímavý) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. 29 ICdo 106/2020 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 29 ICdo 15/2021.

možná pouze v krajních případech, například pokud by došlo k situaci, kdy by do majetkové podstaty byl sepsán majetek do SJM nikdy nenáležící.¹¹⁸ V ostatních případech by měl manžel dlužníka volit již několikrát zmíněnou obecnou žalobu o vypořádání SJM, kterou je možné napadnout zahrnutí majetku do soupisu majetkové podstaty v obecném rámci, a zároveň lze pomocí této žaloby sporovat zahrnutí celého majetku do soupisu majetkové podstaty z důvodu předlužení SJM dle 274 odst. 1 InsZ. V prvním případě je nutné si dát pozor na překážku *res iudicata*, protože proti dříve rozhodnutému sporu o vypořádání SJM nelze žalobu použít.

Překážka *res iudicata* neplatí na rozsudek žaloby o vypořádání SJM dle § 274 odst. 1 věty první, protože tento je vydáván jen „protentokrát“ důvodem je, že věta druhá téhož ustanovení předpokládá dodatečné vypořádání SJM po zpeněžení majetku.

5.6 Pohledávka manžela dlužníka vzniklá vypořádáním společného jmění manželů

V důsledku vypořádání SJM, ke kterému dojde po prohlášení konkursu, může vzniknout (a zpravidla i vznikne) manželovi dlužníka pohledávka za druhým manželem, taková pohledávka bude automaticky považována za přihlášenou a bude uspokojena spolu s ostatními pohledávkami ostatních věřitelů.¹¹⁹ Pro tuto situaci platí speciální režim fikce přihlášení pohledávky, který spadá do zvláštní skupiny pohledávek přihlášených ze zákona podle § 165 odst. 2 InsZ. To znamená, že manžel není povinen formálně takou pohledávku uplatňovat prostřednictvím přihlášky pohledávky a není nutné dodržet lhůtu k podání přihlášek stanovenou v usnesení insolvenčního soudu o zjištění úpadku dlužníka. Prostě postačí, když ji oprávněný manžel oznámí insolvenčnímu správci.¹²⁰

¹¹⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 101 VSPH 123/2012.

¹¹⁹ § 275 InsZ.

¹²⁰ Ve většině případů nebude nutné ani to, jelikož insolvenční správce by měl mít o uvedeném dostatečný přehled.

Pokud jde o povahu pohledávky, literatura se shoduje, že se jedná o běžnou nezajištěnou pohledávku, která bude uspokojena poměrně v závislosti na výši ostatních přihlášených pohledávek.¹²¹

5.7 Obnova společného jmění manželů

Zákon zapuzuje koexistenci SJM a konkursu po celou dobu trvání řízení. Nelze to obejít ani založením manželství nového – novomanželé čekají na vznik SJM až do doby, kdy zaniknou účinky prohlášení konkursu, tj. právní mocí rozhodnutí rušící konkurs. Přesto obnovu původního SJM nelze plně vyloučit. Judikatura dovodila, že účinky rozhodnutí o prohlášení konkursu je možné zvrátit, když dojde ke zrušení takového rozhodnutí. Proto i SJM lze vrátit do režimu před (zrušeným) prohlášením.¹²² Původní SJM však nevzniká automaticky jako SJM novomanželů, ale vznikne až na základě rozhodnutí soudu, pokud to navrhne alespoň jeden z manželů a je-li to v zájmu obou manželů.¹²³

5.8 Ostatní práva a povinnosti manželů

Manželství samo o sobě konkursem nezaniká, proto na rozdíl od SJM některá manželská práva a povinnosti zůstávají. Typicky například trvá společný nájem bytu nebo vyživovací povinnost mezi manžely. Problém může nastat u společného nájmu družstevního bytu, kde je pouze jeden z manželů (dlužník) evidován jako člen bytového družstva. Taková situace přímo ohrožuje oba manžele, protože rozhodnutím o prohlášení konkursu zaniká právě i členství v družstvu, což nepřímo vede ke ztrátě nájemních práv i druhého manžela.

5.9 Společný konkurs manželů

Nakonec zmiňuji poměrně zajímavou výjimku, kterou vyslovil Vrchní soud v Praze. V návaznosti na nepovolení, neschválení nebo zrušení společného oddlužení může být proti dlužníkům-manželům veden „společný konkurs“. Tato výjimka ze zásady stanovuje, že se na manžele hledí jako na jednu osobu, proto

¹²¹ KOTOUČOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš. § 275 [Fikce přihlášení pohledávky]. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1024.

¹²² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 2017, sp. zn. 104 VSPH 335/2017.

¹²³ § 726 odst. 2 ObčZ.

ani SJM nezaniká, není nutné jej vypořádat a do majetkové podstaty je sepsán majetek veškerý.

Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 6/2017, doslova prohlásil, že „nedochází ani k objektivní kumulaci (předmětem řízení není více různých nároků), ani k subjektivní kumulaci (společní navrhovatelé-manželé nejsou v postavení samostatných společníků), takže předmětný návrh manželů v sobě nespojuje více věcí. Od počátku se tak jedná o jediné insolvenční řízení dlužníků vedené o jejich jediné insolvenční věci (pro oba společně, nerozlučně). Proto dost dobře nelze uvažovat o rozdělení (rozpojení) této jedné insolvenční věci na dvě věci, tj. o vyloučení věci dlužníka či věci dlužnice k samostatnému řízení. (...) v případě zániku účinků oddlužení (jeho neúspěchu) není procesně opodstatněno, aby insolvenční řízení manželů (...) bylo dokončeno jinak, než jeho trváním jako jediného (nerozlučného) řízení manželů co jediného dlužníka, a to s jejich společným konkursem, jedinou majetkovou podstatou a setrváním jediného (původního) insolvenčního správce (což by v případě konstruktů dvou samostatných insolvenčních věcí dlužníků a jejich separátních konkursů v zásadě nebylo možné).“

6 Oddlužení ve společném jmění manželů

Dalším ze způsobů řešení úpadku, který má zásadní vlivy na SJM, je oddlužení. Oddlužení může zavazovat pouze jednoho manžela samostatně nebo je v oddlužení poměrně běžné, na rozdíl od konkursu, že manželé podávají návrh na oddlužení společně.

6.1 Oddlužení jen jednoho z manželů a jeho důsledky

a) Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Jak bylo dříve uvedeno, oddlužení zpeněžením majetkové podstaty má velice blízko konkursnímu řešení úpadku. Proto i oddlužení jednoho z manželů rozhodnutím o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty má na SJM totožné účinky jako vyhlášení konkursu na jednoho z manželů, to znamená, že SJM zásadně zanikne a dochází k jeho vypořádání. Důvodem je samozřejmě nutnost rozdělit majetek pro účely zpeněžení, ze kterého následně budou uspokojeni věřitelé (v podrobnostech část pátá – Konkurs ve společném jmění manželů).

b) Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty

Již bylo zmíněno, že s nástupem Novelu 2019 došlo k přeměně původního způsobu oddlužení plněním splátkového kalendáře v dnešní institut – oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Taková změna proměnila i vztah těchto institutů se SJM.

Absence zpeněžení majetkové podstaty před zmíněnou Novelou 2019 znamenala, že u samostatného návrhu jednoho manžela nedocházelo k zániku SJM, nebylo nutné vypořádání manželů a majetkové společenství nadále trvalo. Takový přístup přiděloval vrásky nejen dlužníkům a jejich manželům, protože nezániklé SJM mohlo způsobit, že k úplnému oddlužení formálně nedocházelo. Důvodem k tomu byly trvající závazky druhého manžela (toho, který oddlužení neplnil), jehož dluhy nadále SJM

zatěžovaly. Jinými slovy, pokud „*oddlužení plnění splátkového kalendáře je podroben jen jeden z manželů, a druhý manžel - na jeho plnění se nepodílejí - tudíž osvobození dosáhnout nemůže, nastane po příznání osvobození dlužníku situace, kdy SJM oddluženo nebude, tj. kdy i po úspěšném završení procesu oddlužení ve vztahu k manžel-dlužníku budou nadále vůči jeho manželu uplatnitelné též dosavadní závazky (jejich případný zbytek) tvořící SJM, z nichž byl zavázán jen tento manžel nebo společně s dlužníkem, a kdy tyto závazky budou v případě jejich přisudku vůči manželu z majetku SJM vymožitelné.*“¹²⁴

S příchodem Novelou 2019 se i k tomuto způsobu oddlužení připojilo zpeněžení majetkové podstaty, proto se právní literatura shoduje, že i při tomto způsobu dojde k zániku SJM. Právní experti se však rozcházejí v názoru, zda SJM zanikne výlučně vždy či nikoli.¹²⁵

Sprniz a Chytil zastávají názor, že důsledky zániku SJM bude mít rozhodnutí o schválení oddlužení plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty pouze v případech, kdy insolvenční soud uloží dlužníku povinnost vydat majetek ke zpeněžení dle § 409 odst. 2 InsZ.¹²⁶ Znamená to, že pouhé plnění splátkového kalendáře nemusí mít nutně za důsledek automatický zánik SJM, proto by se mělo u takto sporné otázky postupovat jako před Novelou 2019. Autor se s tímto materiálním přístupem shoduje, ačkoliv shledává zrušení SJM v každém ze způsobu oddlužení za rozumnější cestu pro účely oddlužení.

Za nesporný a stále trvajícím fakt je, že manželství a společná domácnost mají zásadní vliv na určení nezabavitelné částky. Proto mají také vliv i na určení, zda bude dlužník schopen vynaložit dostatek financí k uspokojení věřitelů, aby mohlo být schváleno oddlužení plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

¹²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2012, sp. zn. 1 VSPH 445/2012.

¹²⁵ Názor, že SJM vždy zanikne, zastává například Mgr. Rostislav Krhut (KRHUT, Rostislav. *Společné jmění manželů v oddlužení*. Bulletin advokacie, 2019, č. 5, s. 26-27) a JUDr. Veronika Suchomelová (SUCHOMELOVÁ, Veronika. *Zánik společného jmění manželů v oddlužení*. HSP & Partners advokátní kancelář s.r.o., [online]. Publikováno 10. 8. 2021. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://akhsp.cz/zanik-spolecneho-jmeni-manzelu-v-oddluzeni/>

¹²⁶ SPRINZ, Petr, CHÝTIL, Petr. § 394a [Společný návrh manželů na povolení oddlužení]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2.

6.2 Společný návrh manželů a jeho důsledky

Manželům byla novelou InsZ – zákonem č. 294/2013 Sb., s účinností od 1. 1. 2014 (dále jen „**Novela 2014**“), zakotvena možnost řešit své společné dluhy dohromady, a to pomocí společného návrhu na povolení oddlužení. Legislativní základ najdeme právě v § 394a InsZ. V případě společného návrhu mají manželé postavení nerozlučných společníků, a to po dobu trvání insolvenčního řízení. Nerozlučné společenství zahrnuje aktiva i pasiva. Proto se na ně z pohledu oddlužení hledí jako na jednu osobu a nedochází ani k zániku SJM. Manželé jsou povinni jako solidární dlužníci plnit i pohledávky věřitelů, kteří mají pohledávky pouze vůči některému z manželů. Naopak dluhy společné věřitelé započítávají pouze jednou.¹²⁷ Společné oddlužení manželů je v současné době jedinou situací, v níž InsZ připouští koncept substantivní konsolidace. To znamená, že soud v rámci insolvenčního řízení překonává majetkovou samostatnost jednotlivých členů skupiny, v tomto případě manželů, a zachází s celou skupinou jako s jediným celkem. Jednodušeji řečeno dochází ke sloučení aktiv a pasiv obou manželů za účelem uspokojení pohledávek věřitelů v průběhu insolvenčního řízení.¹²⁸ Společný návrh manželů na povolení oddlužení má bezesporu benefity v hospodárnosti a efektivnosti, protože je vedeno pouze jediné společné insolvenční řízení namísto dvou samostatných, to zahrnuje i pouze jednu odměnu insolvenčnímu správci.

6.2.1 Společný návrh a jeho náležitosti

Již samotný insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení musí zahrnovat vůli obou manželů řešit úpadek společně.¹²⁹ Užijí se k tomu stejné podmínky, jako kdyby návrh/y podávala osoba samostatně. Je tedy zásadně nutné užít kvalifikovanou osobu, nejsou-li k tomu v souladu § 390a odst. 2 písm. a) oprávněni sami manželé dlužníci či alespoň jeden z nich. Výhodou je nižší

¹²⁷ Pokud by řízení byla vedena na každého zvlášť, pak by věřitelé mohli přihlásit společné pohledávky do každého tohoto řízení. V praxi by mohla nastat i situace, že v případě oddlužení jen jednoho z manželů, který by splnil společnou pohledávku jen z části, by daný věřitel mohl požadovat zbytek pohledávky po druhém manželovi.

¹²⁸ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo. 2. doplněné a upravené vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). 624 s. ISBN 978-80-7552-444-7. s. 203.

¹²⁹ V případě věřitelského insolvenčního návrhu je toto nutné zhojit dodatečně, tedy podáním insolvenčního návrhu se společným záměrem manželů podaným v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu věřitelského.

odměna kvalifikované osobě za přípravu návrhu/ů v maximální výši 6.000 Kč bez DPH.¹³⁰ Fakt, že je podáván společný návrh na povolení oddlužení manželů, lze zaškrtnout již v připraveném zákonném formuláři.¹³¹ Kromě standardních zákonných náležitostí a příloh pro návrh na povolení oddlužení musí společný návrh manželů na povolení oddlužení obsahovat i výslovné prohlášení každého manžela s úředně ověřenými podpisy, kterým souhlasí, že pro účely schválení oddlužení bude veškerý jejich majetek považován jako majetek v SJM.¹³² Zároveň musí být oba manželé oprávněni podat návrhy i samostatně v souladu se subjektivní přípustností oddlužení dle InsZ.¹³³

Zajímavé je, že v případě, když jeden manžel chce vzít za sebe společný návrh na povolení oddlužení zpět, není nutný souhlas druhého manžela, protože tím nebude vyloučeno, aby insolvenční soud zkoumal možnost povolení individuálního oddlužení. „*Ve vztahu k tomuto dispozitivnímu úkonu má proto každý z manželů (ve vztahu k sobě) postavení samostatného společníka.*“¹³⁴

Pro zajímavost autor uvádí, že před Novelou 2014 byla situace samozřejmě jiná, protože neexistovala možnost podat společný návrh. Manželé zásadně podávali návrhy samostatně a i proti každému z nich bylo vedeno samostatné oddlužení. Insolvenční soudy však postupně začaly řízení manželů-dlužníků spojovat do jediného řízení, až se z toho stala běžná praxe.¹³⁵ Zákonodárci tedy v Novele 2014 víceméně pouze legislativně potvrdili a modifikovali judikaturní praxi. V kontrastu uvedeného bylo do InsZ Novelou 2014 taktéž zakotven § 83a, který zakazuje spojení věcí různých dlužníků ke společnému řízení (není-li stanoveno jinak). Tento paragraf byl přímou reakcí na předchozí postup a zakázal manželům spojovat řízení především proto, aby nadále užívali postupu návrhu společného.

¹³⁰ Za dva oddělené návrhy by mohli manželé dohromady uhradit až 8.000 Kč bez DPH.

¹³¹ Kompletní znění insolvenčního návrhu spojeného se společným návrhem manželů na povolení oddlužení je k vidění v Seznamu příloh (Příloha č. 1).

¹³² § 394a odst. 2 InsZ.

¹³³ MLEJNKOVÁ, Ivana. *9.2.2.1 Společné oddlužení manželů*. Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r. o. [online]. Publikováno 18. 2. 2021 [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: https://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/?uniqueid=mRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJf0BeSZ0vYC5Uan6Nu__dZQ&coolurl=1&ion=33

¹³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 29 NSČR 78/2017.

¹³⁵ Především po potvrzení takového postupu Nejvyšším soude v usnesení ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. 29 NSČR 54/2011.

6.2.2 Zjištění úpadku

Není nezbytné, aby oba manželé byli samostatně v úpadku. Rozhodnutí o tom, zda jsou manželé v úpadku či nikoli, se vždy vztahuje k oběma manželům současně na základě kumulativního posouzení, nikoli na individuální úrovni každého manžela zvlášť. K tomu se blíže vyjádřil Vrchní soud v Praze, který ustanovil, že „splňují-li manželé kumulativně podmínky úpadku (za předpokladu, že podali společný návrh na zahájení insolvenčního řízení současně s návrhem na povolení oddlužení) jako nerozlučné společenství účastníků na straně dlužníka, je dána pasivní věcná legitimace k projednání návrhu i na straně dlužnice, která neodpovídá za společné závazky přímo (...)“¹³⁶

6.2.3 Diference při užití majetku ke zpeněžení

Jak již bylo zmíněno, manželé musí pro účely schválení oddlužení prohlášením schválit považování všeho majetku za majetek v SJM. Tím je upravena dispozice s majetkem, který bude součástí zpeněžení. Nastupuje fikce dokonalého a úplného SJM, proto je pro společné oddlužení využít i majetek, který by za normálních okolností byl jen ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů. Dalo by se říci, že úprava SJM jaksi ztrácí na významu, to samozřejmě platí jen ve vztahu k probíhajícímu insolvenčnímu řízení a pouze za dobu jeho trvání. Přesto manželé mohou i během insolvenčního řízení nabývat majetek jak do SJM, tak i do svého výlučného vlastnictví, nebrání-li to jakýmkoliv způsobem procesu zpeněžení majetku. Po konci insolvenčního řízení se práva manželů vrací do režimu, který existoval před podáním společného návrhu na povolení oddlužení.¹³⁷

Důležité je znovu zdůraznit, že při této formě oddlužení je zpeněžen veškerý majetek a není vůbec chráněno dlužníkovu obydlí, v tomto ohledu ani u společného oddlužení manželů rozdíl nenajdeme.

¹³⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 4 VSPH 673/2014-A-16.

¹³⁷ SPRINZ, Petr, CHÝTIL, Petr. § 394a [Společný návrh manželů na povolení oddlužení]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 1.

6.2.4 Diference při stanovení měsíčních splátek

V průběhu insolvenčního řízení jsou manželé považováni za jediného dlužníka, výjimku nalezneme při rozdělení konkrétních částí příjmů manželů-dlužníků pro účely oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, pročež dochází k výpočtu postižitelné a nepostižitelné části příjmů pro každého manžela zvlášť.

6.2.5 Důsledky neplnění povinností

Povinnosti v oddlužení musí být bezvýhradně plněny oběma manželi. I v případě, že dojde k rozvodu manželství během trvání oddlužení, na postavení dlužníků v průběhu řízení to nic nezmění. Manželé (bývalí manželé) budou nadále vždy vystupovat společně a následky nedodržení povinností, i když by byly porušeny jen jedním z manželů, postihnou oba. Vrchní soud v Praze shrnul, že *„při společném oddlužení jsou manželé takříkajíc na jedné lodi, a proto také společně nesou případné následky toho, že povinnosti vyplývající ze schváleného společného oddlužení neplní třeba jen jeden z nich.“*¹³⁸ Když alespoň jeden z manželů způsobí skutečnost, která povede ke zrušení schváleného oddlužení, postihne to oba manžele. Stejně tak musí oba manželé vynaložit veškeré úsilí, které po každém jednom z nich lze spravedlivě požadovat, a teprve tehdy bude oddlužení považováno za splněné.

6.2.6 Zrušení návrhu

Ve světle předchozího odstavce stačí, aby jen některý z manželů způsobil skutečnost vedoucí ke zrušení společného oddlužení manželů. Naopak dobrovolný návrh na zrušení společného oddlužení musí být podán přímo oběma manželi zároveň, jinak není platný. Důvodem je, že není možné *„pokračování ve společném oddlužení manželů toliko druhým z manželů poté, co na základě výlučného návrhu prvního manžela zrušil insolvenční soud společné oddlužení jen vůči prvnímu manželu (a vůči němu zastavil insolvenční řízení), vyloučeno proto, že účinky úspěšně provedeného společného oddlužení manželů cílí na oba manžele.“*¹³⁹

¹³⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 6/2017.

¹³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023, sp. zn. 29 NSČR 43/2022.

V praxi to pravděpodobně vyústí v sabotování oddlužení manželem, který se bude chtít z oddlužení vymanit, až nakonec dojde ke zrušení z důvodů podle § 418 InsZ. Je důležité poznamenat, že takové zrušení oddlužení ze zákona, zejména naplněním nepoctivého záměru, bude mít horší účinky pro oba manžele ve vztahu k budoucím insolvenčním řízením.

6.2.7 Úmrtí manžela

V případě úmrtí dlužníka v samostatném řízení bez ohledu na to, je-li úpadek řešen konkursem nebo oddlužením, bude postupováno dle § 310 InsZ.¹⁴⁰ To znamená, že na místo dlužníka do doby rozhodnutí o zrušení konkursu (oddlužení) nastupují jeho dědicové či případně stát. Insolvenční správce nebude nadále zpeněžovat majetkovou podstatu a zdrží se provádění i dalších běžných úkonů. Zpracuje a předloží insolvenčnímu soudu zprávu o dosavadních výsledcích, kterou insolvenční soud schválí, konkursní řízení zruší a postoupí věc (obecnému soudu, který vede dědické řízení).¹⁴¹

Komplikace nastávají v případě společného oddlužení manželů a ani české soudnictví v tomto není po mnoha letech názorově sjednoceno.

Dle Vrchního soudu v Praze je nutné po úmrtí jednoho z manželů insolvenční řízení zastavit. Argumenty především hledá v zániku SJM a odpadnutí domněnky založené jejich společným výslovným prohlášením, kterým souhlasí, že veškerý jimi vlastněný majetek bude pro účely oddlužení považován za majetek v SJM. Konkrétně Vrchní soud v Praze řekl, že „*smrtí totiž dochází k zániku podmínek pro společné řízení řešící úpadek manželů: nejenže zaniklo jejich společné jmění, ale v důsledku úmrtí jednoho z manželů odpadla domněnka založená jejich výslovným prohlášením dle ust. § 394a odst. 2 InsZ, totiž že všechen jejich majetek je pro účely schválení oddlužení považován za majetek, jenž náleží do společného jmění manželů, tj. bez ohledu na to, zda tomu tak skutečně je. V rámci pozůstalostního řízení je pak třeba vypořádat jak majetek, jenž do společného jmění manželů náležel, tak výlučný majetek zemřelého. Za této situace ovšem nelze pokračovat ani ve společném oddlužení manželů, ani v*

¹⁴⁰ Možnost použít postup konkursního řízení dle § 310 InsZ, i pro řízení oddlužovací stanovil usnesením Vrchní soud v Praze dne 12. 4. 2018, sp. zn. 1 VSPH 319/2018.

¹⁴¹ § 310 InsZ.

*oddlužení pozůstalého, a je na místě insolvenční řízení zastavit.*¹⁴² Autor pro úplnost dodává, že se jednalo o oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, ale Vrchní soud v Praze anabází připustil použití na kompletní institut společného oddlužení.

Naprosto opačný názor zastává Vrchní soud v Olomouci, který zvláště s odkazem na koncept právní fikce jednoho dlužníka tvrdí, že má být insolvenční řízení zastaveno jen vůči zemřelému a dále pokračovat jen s pozůstalým manželem. Vrchní soud v Olomouci se též vyhradil k otázce neschopnosti hrazení měsíčních splátek, což je dle názoru autora použitelné i na dnešní způsob provedení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Vrchní soud v Olomouci doslovně stanovil, že *„institut společného oddlužení manželů je postaven na konceptu právní fikce jediného dlužníka. Úmrtím jednoho z manželů v době trvání účinků schváleného oddlužení se pohledávky, které byly původně pouze zemřelého manžela a které byly zahrnuty do společného splátkového kalendáře, nevylučují z uspokojení v rámci probíhajícího oddlužení. V oddlužení pokračuje nadále pozůstalý manžel, přičemž poměr, výše a další trvání stanovených měsíčních splátek zůstává beze změny. Pokud tedy dlužnice naznačuje neschopnost hradit měsíční splátky předpokládané podle schváleného oddlužení, může insolvenční soud případně postupovat v souladu s ustanovením § 418 odst. 1 písm. b) InsZ. Až další vývoj v insolvenčním řízení však ukáže, zda dlužnice bude schopna splátkový kalendář dodržet a dosáhnout osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny podle ustanovení § 414 InsZ.*¹⁴³

Ideový spor vrchních soudů rozsekl až pomyslnou právní sekerou Nejvyšší soud, který deklaroval, že *„z hlediska podmínek insolvenčního řízení jediným (právně významným) důsledkem skutečnosti, že v průběhu plnění splátkového kalendáře (tj. za trvání účinků oddlužení) zemře jeden z dlužníků (manželů), „transformace“ (pouhé) fikce jednoho dlužníka na realitu, neboť smrt jednoho z manželů nemá (nemůže mít) žádné právní důsledky na právní osobnost druhého manžela ani na jeho způsobilost být účastníkem (insolvenčního řízení).*¹⁴⁴ Je viditelné přiklonění se Nejvyššího soudu na stranu Vrchního soudu v

¹⁴² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 1653/2016-B-20.

¹⁴³ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 2 VSOL 54/2016.

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2021, sp. zn. 29 NSČR 37/2020-II.

Olomouci, kdy znovu s odkazem na fikci jednoho dlužníka nepřikládá smrti manžela žádné právní důsledky pro právní subjektivitu a způsobilost být účastníkem řízení pro manžela druhého. Nejvyšší soud má za to, že nedošlo k naplnění podmínek pro zastavení řízení dle § 142 písm. b) InsZ, proto nemá být řízení zastaveno ani ve vztahu k zemřelému dlužníkovi. Uvedený rozsudek řešil otázku plnění splátkového kalendáře. Bohužel bylo řízení vedeno ve znění zákona před Novelou 2019 a nebylo utvrzeno, zdali má být postup stejný i při zpeněžení majetku, který se přeci jen dle aktuální úpravy dotýká obou způsobů provedení oddlužení.

Vypadá to však, že obecné soudy odkazují a užívají dané rozhodnutí Nejvyššího soudu i ve vztahu k současné právní úpravě. Nalezneme i odkazy k problematice zpeněžení majetku. Jmenovitě to bylo například přizpůsobeno Krajským soudem v Brně, který v rozsudku dovodil, že *„manželé souhlasí, aby veškerý jejich majetek, nikoliv jen společný majetek, či majetek ve společném jmění manželů, byl užit pro účely oddlužení (...) Jediným právně významným důsledkem této skutečnosti tak byla "transformace" fikce jednoho dlužníka na realitu. Jinými slovy, místo fikce jednoho dlužníka manželů zůstal jediným dlužníkem, přičemž obsah majetkové podstaty (společného jmění manželů) zůstal nezměněn.“*¹⁴⁵

Autor práce se napevno neztotožňuje s přístupy výše uvedenými. Dle mého názoru jsou oba nepřiměřeně přísné. První cílí na zastavení oddlužení bez dalšího, což může negativně působit na budoucí žádosti o oddlužení, zatímco druhý bez dalšího smrt ignoruje, a to i nehledě na možnosti budoucího plnění oddlužení pozůstalého manžela. Myslím, že by celkově měly být lépe zhodnoceny negativní dopady ztráty chotě, a to především při takto svázaném institutu jako je společné oddlužení. Negativní dopady se dozajista podepisují na finančních možnostech rodiny, vznikají náklady s pohřbem a nadobro odcházejí příjmy zesnulého manžela. Pozůstalý manžel zůstane na vše sám, což se často podepisuje i na psychické stránce manžela, který pak nemusí být schopen řádně vykonávat výdělečnou činnost.

¹⁴⁵ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 9. 11. 2023, sp. zn. 73 ICm 2989/2022.

Dle autora by řešení mělo být více specifické a konkrétně zákonně upraveno. Navrhuji pozastavení insolvenčního řízení na dobu určitou, příkladem šest měsíců, kdy nebude plněn splátkový kalendář, insolvenční správce nebude nadále zpeněžovat majetkovou podstatu a zdrží se provádění i dalších běžných úkonů. Insolvenční správce, stejně jako v případě úmrtí osoby při konkursu, zpracuje a předloží insolvenčnímu soudu zprávu o dosavadních výsledcích. Soud zhodnotí výsledky a pak podle způsobu oddlužení budou znovu stanoveny nové splátky a nezabavitelná částka. Především by měl být brán, dle autora, daleko větší až zásadní zřetel na možnost volby pozůstalého manžela, zda on sám chce pokračovat v takovémto oddlužení či ne.

Bude dozajista zajímavé sledovat, jak se bude v tomto ohledu judikatura rozvíjet a jak se budou řešit i ostatní otázky s tématem související, které zatím najisto postaveny nejsou.¹⁴⁶

6.3 Přípravované legislativní změny

Ačkoliv nelze předpovědět budoucí postup judikatury, legislativní změny díky legislativnímu procesu předpovědět lze, dokonce je lze do jisté míry i očekávat. Z oblasti práva insolvenčního je dosti významná připravovaná novela InsZ, která se především týká oblasti oddlužení. Tato novela vedená jako sněmovní tisk č. 491 úspěšně prošla prvním čtením v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky dne 29. 8. 2023 a k datu psaní této práce prochází projednáním před Ústavně-právním výborem.¹⁴⁷ Autor ale uvádí, že v každém případě má připravovaná novela značné zpoždění, jelikož její vznik byl podmíněn Směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. 6. 2019, kterou původně měla Česká republika inkorporovat do právního řádu nejpozději v červenci 2021.

Přípravovaná novela má obzvláště proměnit institut oddlužení, v němž má být podstatně zjednodušeno dosažení splnění oddlužení dlužníky. Především má dojít ke zkrácení (obecné) doby trvání oddlužení ze současných pěti let na roky tři s možným prodloužením, to má platit shodně pro všechny dlužníky (aktuálně je

¹⁴⁶ Například problematika pokračujícího insolvenčního řízení vůči zahájenému dědickému řízení.

¹⁴⁷ Předchozí pozvánky na schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky napovídají, že je upravený návrh připravený na druhé čtení. Druhé čtení bylo na pořadu 96. schůze Poslanecké sněmovny (19. 3. 2024), bohužel k druhému čtení přesto nedošlo.

možná „bezpodmínečná“ tříletá doba pouze u osob zvláště zranitelných).¹⁴⁸ Právě tato změna a nastavení podmínek s ní souvisejících je jedním z hlavních důvodů, proč přijetí novely činí značné problémy.

Naopak zpřísnující změnou je nový institut tzv. adekvátního příjmu, který by měl být zejména důležitý pro stanovení výše měsíčních splátek. Insolvenční soud by měl brát v úvahu věk, vzdělání, kvalifikaci nebo i místo bydliště pro stanovení takového adekvátního příjmu. To má způsobit, že například mladý člověk s vysokoškolským vzděláním nebude dosahovat základní minimální srážky, ale výše měsíční srážky bude stanovena právě dle adekvátního příjmu. Věřitelé by proto díky tomu mohli získávat i značně vyšší částky než za současné právní úpravy.

Mezi další novinky patří například povinnost dlužníka dokládat každoročně přehled veškerých svých příjmů; nebo povinnost poskytování součinnosti ze strany zaměstnavatele dlužníka, který by měl dokládat, v jaké výši poskytuje dlužníkovi příjem a dokonce i další informace o něm – například zhodnocení dlužníka jako zaměstnance. Novela taktéž cílí na důraznější ochranu před zneužíváním oddlužení nepoctivými dlužníky a mělo by dojít k výraznému upřednostnění pohledávek dlužného výživného.¹⁴⁹

Novela počítá s četnou řadou dalších změn, však je nutno dodat, že její přijetí budí rozpaky a rozpory nejen mezi zákonodárci. Vzhledem k tomu, že je novela teprve na začátku legislativního procesu, je těžké spekulovat, jak bude finální verze vypadat, nebo jaké změny skutečně platit budou. Je však jasné, že ačkoliv novela výslovně neočekává změnu institutu společného oddlužení, z důvodu její podstatnosti mohou manželé očekávat zásadní změny i pro jejich budoucí společné oddlužení.

¹⁴⁸ Návrh především předpokládá s tzv. sankčním prodloužením až o jeden rok pro nepoctivé dlužníky.

¹⁴⁹ Sněmovní tisk 491. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 2023-24-03]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=491>.

6.4 Statistické údaje

V rámci přípravného procesu na vypracování této diplomové práce podal autor žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. Tato žádost byla doručena Ministerstvu spravedlnosti a zaměřovala se na získání relevantních informací týkajících se insolvenčního řízení, zejména s ohledem na společné oddlužení manželů za roky 2022 a 2023.

Podle poskytnutých informací Ministerstvem spravedlnosti bylo v letech 2022 a 2023 nejčastěji voleným způsobem řešení úpadku dlužníky – oddlužení. V roce 2023 bylo podáno celkem 18.989 insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení, z toho společných návrhů manželů bylo pouhých 1.436. Oproti roku 2022 se tato data nepatrně zvýšila, protože v tomto roce Ministerstvo spravedlnosti eviduje podání celkem 18.871 insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení a z toho bylo 1.400 společných návrhů manželů.

Pro srovnání bylo v roce 2023 celkem podáno 822 insolvenčních návrhů spojených s návrhem na prohlášení konkursu a celkem jen 18 insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení reorganizace.

Poměrně razantní vzestup lze zaznamenat u celkového počtu splněných oddlužení, protože v roce 2022 Ministerstvo spravedlnosti eviduje celkem 18.311 splněných oddlužení a v roce 2023 se toto číslo vyzdvihlo až na 21.696. Společně oddlužených manželů bylo v roce 2023 celkem 1.517.

Kompletně zpracované znění poskytnutých statistických dat se nachází v Seznamu příloh (Příloha č. 2).

7 Reorganizace a společné jmění manželů

V krátkosti není od věci se věnovat i vztahu SJM s třetím způsobem řešení úpadku – reorganizací. Spojení těchto dvou právních institutů je téměř nepředstavitelné, avšak nikoli nemožné. Jak již bylo uvedeno, reorganizace je možná pouze u dlužníků podnikatelů za naplnění podmínek § 316 InsZ a týká se pouze jejich podniků. Zpravidla reorganizaci využijí právnické osoby, však právě § 316 InsZ nevyklučuje užití i fyzickými osobami – podnikateli.

S návrhem na řešení úpadku reorganizací podaného fyzickou osobou – podnikatelem, nespojuje zákon žádné negativní účinky vztahující se k manželskému vztahu. Povolením reorganizace ani schválením reorganizačního plánu nedochází k zániku SJM. Jediné možné spojení nalezneme v souvislosti s povolením reorganizačního plánu, ke kterému InsZ v § 342 písm. c) výslovně požaduje jako součást příloh i prohlášení dlužníkova manžela, jímž bude souhlasit s využitím majetku v SJM, pokud reorganizační plán jeho užití předjímá. Prohlášení musí být vlastnoručně podepsáno a podpis musí být úředně ověřen. Důvodem pro uvedené ustanovení je naplnění obecného souhlasu dle § 715 odst. 1 ObčZ, s tím rozdílem, že zde není rozhodující, zda hodnota majetku, který má být využit, přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů.

8 Závěr

V práci bylo pojednáváno o spojení institutů insolvenčního řízení a společného jmění manželů. Jak již v úvodu bylo předesíláno, tak instituty jsou dosti rozdílné a v praxi to často působí mnoho otázek a rozpaků.

První část práce byla věnována specifikaci základních principů a institutů insolvenčního řízení, a to vč. druhů úpadku dlužníka. To přímo otevřelo cestu k první z klíčových částí této práce – „Způsoby řešení úpadku“. Právě v této části byly důkladně, ale stále s jistou mírou obecnosti, řešeny jednotlivé způsoby řešení úpadku s důrazem na jejich zahájení a průběh. Konkrétně byl řešen konkurs, reorganizace a především pak oddlužení, které je pravděpodobně nejkomplexnějším a pro účely této práce i nejdůležitějším způsobem řešení úpadku. Oddlužení může probíhat formou zpeněžení majetkové podstaty nebo plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Právě druhý ze způsobů provedení oddlužení může dlužníkům při dodržení podmínek zajistit, že tzv. splní, co budou moci a zbytek jejich dluhů bude odpuštěn.

Nutné bylo i vysvětlit pomyslnou druhou stranu mince této práce, kterou je právě společné jmění manželů. Autor si dal za cíl vysvětlit vše podstatné, co by mohlo čtenáři napomoci k pochopení kapitol následujících. Především byly vysvětleny jednotlivé režimy společného jmění manželů – zákonný režim, smluvní režim a režim založený na rozhodnutí soudu. Následně bylo neméně důležité vysvětlení způsobů vypořádání společného jmění manželů, ke kterému může dojít z poměrně široké škály důvodů, mezi které patří právě i některé ze způsobů řešení úpadku.

Dosavadní obecné, ale neméně důležité kapitoly pomohly, aby ve zbylých částech práce byla řešena přímo jednotlivá specifika propojení základních institutů.

Nejprve bylo řešeno spojení konkursu a společného jmění manželů. Konkurs jakožto likvidační způsob řešení úpadku, který způsobuje, že dlužníkem nesplněné závazky i po skončení konkursu přetrvávají, dostal své likvidační kategorii a zpravidla ve všech případech způsobil zánik společného jmění manželů. Takový zánik podmiňuje vypořádání společného jmění, kdy je do

majetkové podstaty nejdříve sepsán insolvenčním správcem všechen majetek a až následně je rozhodnuto, jak bude s majetkem manželů naloženo. Důležité pro tuto část bylo, že dlužník ztrácí dispoziční oprávnění, které za něj nabývá insolvenční správce a právě ten má zásadní slovo při rozhodování, jak bude s majetkovou podstatou naloženo. Insolvenční správce může užít modifikovaných, ale ve svém principu klasických metod vypořádání. Zásadním rozdílem je tzv. předlužené společné jmění manželů, které způsobuje, že do majetkové podstaty je sepsán všechen majetek a vypořádáván je až zbylý výtěžek zpeněžení. Právě tento postup u předluženého společného jmění byl podroben mnoha letům zabrušování judikaturní praxí, které se povedlo jej k dnešnímu dni dostat do příhodných mezí, přesto dle autora nikterak nemá blízko k dokonalosti a dalo by se sporovat jestli vůbec zánik společného jmění manželů v takové případě není nadbytečný.

V posledních dvou kapitolách této práce byla řešena spojení mezi oddlužením i reorganizací vůči společnému jmění manželů. Byl probrán rozdíl mezi oddlužením jednotlivců, kteří jsou ve společném jmění manželů, a společném oddlužením manželů. Oddlužení jednotlivců v takovém případě se při konání především oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty podobá konkursu, právě zde také dochází k zániku společného jmění manželů a jeho vypořádání. Podstatnou výjimkou je společné oddlužení manželů, kdy jejich společné jmění nezaniká a na manžele je právně hleděno jako na jednu osobu, kdy ručí za všechny závazky společně a nerozdílně. Doslova mají manželé postavení nerozlučných společníků.

Oddlužení je institut, který je obzvláště zaplaven otázkami a nejasnostmi, toto ve spojení se společným jměním manželů platí dvojnásobně. Je až kritické, kolik problémů insolvenční zákon neřeší a samotná řešení doslova hází na jednotlivé soudy. Společné oddlužení v tomto ohledu není žádnou výjimkou, a to i přesto, že k datu psaní této práce je institut starý již deset let. Zásadní nedostatky v právní úpravě se negativně podepisují i na samotném rozhodování soudů, ty při svém rozhodování často nejsou ve shodě, ba dokonce se při výkladu právních norem někdy i dostávají do vzájemných rozepří (viz případy úmrtí jednoho z manželů za trvání společného oddlužení). Přesto je důležité zdůraznit, že dle dat poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti není společné oddlužení manželů institutem nikterak výjimečným a dokonce počet podaných insolvenčních

příhlášek spojených s návrhem na povolení společného oddlužení manželů daleko předchází insolvenční přihlášky, které jsou spojeny s ostatními způsoby řešení úpadku. Nezbyvá proto než doufat, že se v příštích letech dočkáme podrobnější a srozumitelnější právní úpravy, která bude řešením aktuálních nejasností.

Cizojazyčné resumé

This thesis deals with the conflict between two important legal institutes of private law, which are the institute of insolvency proceedings and the institute of marital community of property (also referred to as the institute of joint property of spouses). The thesis heavily refers to case law because it is this that helps the most for these institutes to coexist.

The work starts with an exploration of insolvency proceedings, covering their definition and key components such as fundamental principles, legal regulations, the insolvency register, and how proceedings are initiated. It is important to know that the Insolvency Act defines two basic forms of debtor's insolvency, which are insolvency and over-indebtedness. In addition, the Insolvency Act also defines an imminent-insolvency, but this is linked only to the debtor's person and his will to file an insolvency petition.

The thesis then goes on to explain the different approaches to resolving debtor insolvency. The first of these is bankruptcy, which is first defined, followed by a description of its process, and the effects it can have. Next, reorganisation is mentioned, including how the assets are administered, the formulation of a reorganisation plan and the role of insolvency practitioners in the process. Above all, this section discusses the debt relief and the methods of the debt relief, which are – the implementation of a repayment plan with the monetisation of the assets and the monetisation of the assets. Care is taken to discuss the method of applying for the authorisation of debt relief, after that is described its process and finally the potential outcomes of the process, including the cancellation of debt relief and its consequences.

Moving on to marital community property, the thesis covers its definition and then the legal regimes that may govern it, which are – the legal regime, contractual regime and regime based on a court decision. Finally, the thesis deals with the dissolution of the marital community of property and the methods of settling the assets between the spouses.

In the fifth section, the author discusses bankruptcy within the context of the marital community of property. Primarily, the focus is on the effects that bankruptcy has on this arrangement. Declaring bankruptcy automatically dissolves the marital community of property, initiating a lengthy and complex process of settling assets between spouses before the actual monetization of the debtor's assets can begin. Different scenario occurs if the marital community of property itself is over-indebted. This result in all assets being listed in the asset base and set for monetization, spouses can settle only after the monetization, but just from the remaining proceeds from the monetization.

The six section of the thesis is about the debt relief within the context of the marital community of property, examining how debt relief may be granted either individually to one spouse (which can be very similar to bankruptcy) or jointly to both spouses, and what different effects are linked to such. Joint debt relief plays a significant role in this thesis because it allows spouses to maintain their community of property, and legally, spouses are viewed as one entity, so they are also jointly and equally liable for all obligations. In this situation spouses have the status of indivisible partners. Among other things, the author also discusses the risks associated with joint debt relief, such as non-compliance by one spouse or the death of one of the spouses.

Finally, at the end of the section six the thesis briefly touches on proposed legislative changes, statistical data and in the last part of the thesis on the reorganization within marital community property before concluding with a summary.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Insolvenční návrh spojený se společným návrhem manželů na povolení oddlužení.

Insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení

I. Označení soudu a spisová značka

Soudu:

Spis. značka: **INS** /

II. Druh návrhu

Návrh na povolení oddlužení dlužník spojuje s insolvenčním návrhem: Ano Ne

Společný návrh manželů na povolení oddlužení: Ano Ne

Z důvodů zde uvedených navrhuji, aby soud rozhodl o úpadku hrozícím úpadku a zároveň rozhodl o povolení oddlužení.

Navrhovaný způsob oddlužení:

III. Identifikace dlužníků

Fyzická osoba Právnícká osoba

Dlužník

Osobní údaje: Titul před: Jméno: Příjmení: Titul za: Státní příslušnost:

Datum narození: Rodné číslo: Osobní stav: IČO:

Bydliště/sídlo: Ulice: Č. p./Č. e.: Č. o.: PSČ: Obec: Stát:

Adresa pro doručování (korespondenční adresa):

Jiné kont. údaje: E-mail: Datová schránka: Telefon:

Dlužnice

Osobní údaje: Titul před: Jméno: Příjmení: Titul za: Státní příslušnost:

Datum narození: Rodné číslo: Osobní stav: IČO:

Bydliště/sídlo: Ulice: Č. p./Č. e.: Č. o.: PSČ: Obec: Stát:

Adresa pro doručování (korespondenční adresa):

Jiné kont. údaje: E-mail: Datová schránka: Telefon:

IV. Identifikace osoby oprávněné jednat za dlužníky

Osoba oprávněná jednat za dlužníky je: Ano Ne

V. Popis rozhodujících skutečností osvědčujících úpadek dlužníků

Dlužník je v úpadku ve formě:

Závazky osvědčující úpadek:

č.:	Věřitel:	Důvod vzniku závazku:	Datum splatnosti:	Výše závazku:	+/-
1.	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text" value="Kč"/>	<input type="text"/>
2.	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text" value="Kč"/>	<input type="text"/>

Verze 1.4.2 1 / 3

Případné doplňující údaje:

VI. Podrobný popis okolností, z nichž lze usuzovat na výši hodnoty plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé dlužníků včetně odůvodnění schopnosti splnit podmínku podle § 395 odst. 1 písm. b) InsZ

	Dlužník	Dlužnice
Počet dlužníkem vyživovaných osob:	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Výživné stanovené soudem (celková výše / počet osob):	<input type="text"/> Kč <input type="text"/>	<input type="text"/> Kč <input type="text"/>
Výše dlužného výživného:	<input type="text"/> Kč ☐ odhadovaná	<input type="text"/> Kč ☐ odhadovaná
Výše odměny sepisovatele návrhu na povolení oddlužení:	<input type="text"/> Kč	

VII. Údaje o všech příjmech dlužníků za posledních 12 měsíců

Celková výše příjmů: Kč

VIII. Očekávané příjmy dlužníků v následujících 12 měsících

Celková výše příjmů: Kč

IX. Dřívější insolvenční řízení dlužníků

Dřívější insolvenční řízení dlužníků: Ano Ne

X. Návrh na stanovení jiné než zákonem určené splátky

Navrhuji, aby soud stanovil nižší, než zákonem určené splátky: Ano Ne

XI. Zahraniční věřitelé z EU

Dlužníci mají věřitele se sídlem, bydlištěm nebo obvyklým místem pobytu v jiném členském státě Evropské unie: Ano Ne

XII. Seznam příloh

Přílohy:

Č.:	Název přílohy:	Jméno souboru:	Velikost:
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Zde uveďte další přílohy:

Č.:	Název přílohy:
<input type="text"/>	<input type="text"/>

Dlužník prohlašuje, že údaje uvedené v návrhu na povolení oddlužení a v jeho přílohách jsou pravdivé.

XIII. Podpis

Podpisem stvrzuje:

V

Dne

Podpis:

Titul před:

Jméno:

Příjmení:

Titul za:

V

Dne

Podpis:

Titul před:

Jméno:

Příjmení:

Titul za:

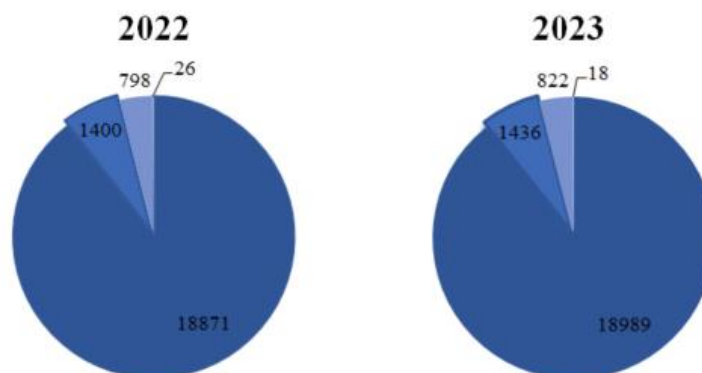
Zdroj: Formuláře - insolvenční rejstřík, Ministerstvo spravedlnosti [online].
[cit. 2024-03-24]. Dostupné online ke stažení z: <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>

Příloha č. 2 – Statistické údaje vztahující se k insolvenčnímu řízení.

Data - Insolvence

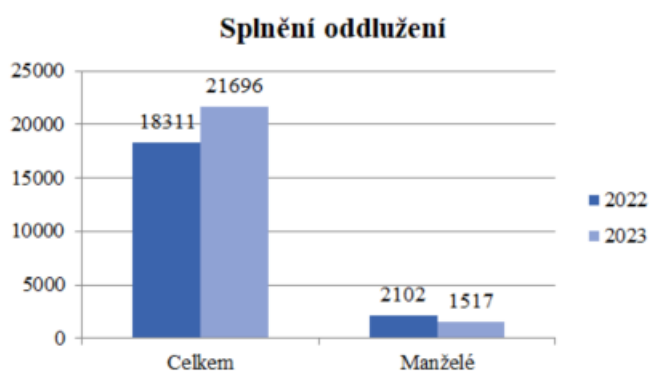
Insolvenční návrhy

Rok	Insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení		Insolvenční návrh spojený s návrhem na prohlášení konkursu	Insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení reorganizace
	Celkem	Společný návrh manželů		
2022	18871	1400	798	26
2023	18989	1436	822	18

Splnění oddlužení

Rok	Splnění oddlužení	
	Celkem	Manželé
2022	18311	2102
2023	21696	1517

Zdroj dat: Ministerstvo spravedlnosti.

Seznam zkratk

InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
ISIR	Insolvenční rejstřík dostupný na webové adrese https://isir.justice.cz/ .
ObčZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
SJM	Společné jmění manželů.
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
UčZ	Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
Novela 2019	Zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
Novela 2014	Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Sb.	Sbírka zákonů.
sp. zn.	Spisová značka.

Seznam použité literatury a pramenů

Publikace

MELZER, Filip, Petr TÉGL a Stanislav BRUNCKO. *Občanský zákoník IV. svazek. § 655-975 Rodinné právo. Velký komentář. Komentář k § 929 až 955.* In *Občanský zákoník IV. svazek. § 655-975 Rodinné právo. Velký komentář.* Praha: Leges, 2016. 2. svazek. 2064 s. ISBN 978-80-7502-004-8.

RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo. 2. doplněné a upravené vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). 624 s. ISBN 978-80-7552-444-7.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou. 7. aktualizované a doplněné vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2022. 297 s. ISBN 978-80-7380-907-2.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy. 3. vydání.* Praha: Leges, 2018. 1240 s. ISBN 978-80-7502-257-8.

PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7.

KRHUT, Rostislav. *Společné jmění manželů v oddlužení.* Bulletin advokacie, 2019, č. 5, s. 26-27.

Online komentáře

SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace).* Praha: C. H. Beck, 2023.

MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2021.

BROŽ, J., BUDÍN, P., DADAM, A., KOZÁK, J., PACHL, L., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020.

ZUKLÍNOVÁ, M., ELISCHER, D., NOVÁ, H., FRINTOVÁ, D., FRINTA, O., MOCEK, O., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Internetové články

HORÁK, Milan. *Další typy pohledávek v insolvenčním řízení – 1. část*. EPRAVO.CZ. [online]. Publikováno 21. 12. 2021. [cit. 2024-02-19]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dalsi-typy-pohledavek-v-insolvencnim-řízení-1-cast-113962.html>.

SUCHOMELOVÁ, Veronika. *Zánik společného jmění manželů v oddlužení*. HSP & Partners advokátní kancelář s.r.o. [online]. Publikováno 10. 8. 2021. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://akhsp.cz/zanik-spolecneho-jmeni-manzelu-v-oddluzeni/>

MLEJNKOVÁ, Ivana. 9.2.2.1 *Společné oddlužení manželů*. Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r. o. [online]. Publikováno 18. 2. 2021 [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: https://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/?uniqueid=mRRWSbk196FNf8-jVUh4Eltu6PFEtumJfoBeSZ0vYC5Uan6Nu__dZQ&coolurl=1&ion=33

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 29 ICdo 15/2021.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. 29 ICdo 106/2020.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 31 Cdo 2008/2020-717.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. 22 Cdo 1205/2019.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 ICdo 37/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. 29 ICdo 11/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 9. 2015, sp. zn. 102 VSPH 388/2014.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 101 VSPH 123/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023, sp. zn. 29 NSČR 43/2022.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3652/2021-II.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2021, sp. zn. 29 NSČR 37/2020-II.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2021, sp. zn. 20 Cdo 1846/2020.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. 29 NSČR 102/2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 29 NSČR 78/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 22 Cdo 105/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. 22 Cdo 124/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 29 NSČR 41/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 22 Cdo 2362/2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 NSČR 25/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 22 Cdo 3303/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. 29 NSČR 50/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4007/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. 29 NSČR 54/2011.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 2 VSOL 54/2016.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 12. 2020, sp. zn. Ncp 732/2020.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 9. 2020, sp. zn. 4 VSPH 1103/2020.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2020, sp. zn. Ncp 162/2020.

Usnesení Vrchního soudu v Praze dne 12. 4. 2018, sp. zn. 1 VSPH 319/2018.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 2017, sp. zn. 104 VSPH 335/2017.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 6/2017.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 1653/2016-B-20.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 4 VSPH 673/2014-A-16.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2012, sp. zn. 1 VSPH 445/2012.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2012, sp. zn. 2 VSPH 195/2012.

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 9. 11. 2023, sp. zn. 73 Icm 2989/2022.

Ostatní

USTANOVENÍ INSOLVENČNÍHO SPRÁVCE. Portal.gov.cz. [online]. Publikováno 26. 11. 2020. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/ustanoveni-insolvenčního-spravce-INF-115>.

Vláda: důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), a některé další zákony.

Sněmovní tisk 491. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 2023-24-03]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=491>

Formuláře - insolvenční rejstřík, Ministerstvo spravedlnosti [online]. [cit. 2024-03-24]. Dostupné online ke stažení z: <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>

Zákony a podzákoné právní předpisy

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 31/2019 Sb. kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení, ve znění pozdějších předpisů.

Nářízení č. 595/2006 Sb., o nezabavitelných částkách, ve znění pozdějších předpisů.